

Hur har det gått på arbetsmarknaden för invandrade personer med utländsk högskoleutbildning?

Utlåtanden över utländsk högskoleutbildning och integration på arbetsmarknaden
på längre sikt

Hur har det gått på arbetsmarknaden för invandrade personer med utländsk högskoleutbildning?

Utlåtanden över utländsk högskoleutbildning och integration på arbetsmarknaden på längre sikt

UHR:s rapportserie 2023:6, Universitets- och högskolerådet, november 2023

Kontaktperson: Sofia Scholler

Omslagsbild: Gabriel Wentz

ISBN 978-91-7561-117-4

För mer information om myndigheten och våra publikationer, se www.uhr.se.

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	6
Summary	8
Inledning	10
Bakgrund	11
Integration och arbetsmarknadsetablering	11
Bedömning av utländsk utbildning i Sverige	12
Rapportens disposition	14
Etablering och kvalifikationsmatchning – uppföljning på längre sikt av personer med utlåtande	15
Utlåtandet är en fördel på både kort och lång sikt.....	15
Utlåtandets betydelse för kvalificerat arbete	18
Utlåtandet och olika utbildningsinriktningar	20
Variationer utifrån utbildningsregion.....	22
Utlåtandet och arbete kopplat till bosättningsgrund	23
Utlåtandet och arbete kopplat till ålder respektive inkomst.....	23
Personliga upplevelser av utlåtandet	25
Intervjudeltagarna: en introduktion.....	25
Intervjudeltagarnas väg till arbete i Sverige	25
Individens upplevelse av utlåtandets betydelse och nytta	32
”Rätt jobb” jämfört med ”ett jobb”	37
Arbetsmarknadsetableringen för invandrade personer med utlåtande på längre sikt – avslutande reflektioner	41
Utlåtandet är en fördel i den långa etableringsprocessen.....	41
Arbete som inte kräver högskoleutbildning var oftast det första jobbet.....	42
Personer med utlåtanden hade i större utsträckning kvalificerat arbete	42
Färre skyddsbehövande hade arbete.....	43
Större skillnad för kvinnor med utlåtande	43
Lärare var i störst utsträckning kvalifikationsmatchade.....	44
Olika upplevelser av att ha ”rätt jobb”	44
Ett utlåtande tycks öka individens produktivitetssignal	45
Diskriminering av personer med utländsk utbildning påverkar	45
Utlåtandet är en viktig pusselbit för integration och kompetensförsörjning.	46
Referenser	48
Bilaga 1: Studien Erkännande av utländsk utbildning – ett verktyg för integration?	51
Bilaga 2: En översikt över området bedömning av utländsk utbildning	52

Förord

Etablering och kvalifikationsmatchning på arbetsmarknaden är en viktig del av integrationen för personer som har invandrat till Sverige. Den kunskapspool som finns hos personer som har invandrat och har en utländsk utbildning behöver nyttjas bättre. Genom uppdraget att bedöma utländska utbildningar bidrar Universitets- och högskolerådet (UHR) till att personer som har läst en utbildning innan de invandrade kan etablera sig på den svenska arbetsmarknaden eller läsa vidare i Sverige med målet att etablera sig efter studierna.

Sverige behöver utbildad arbetskraft för den framtida kompetensförsörjningen. Arbetsmarknadsetablering ses dessutom som en av de viktigaste nycklarna i samhällets integrationsarbete.

Genom de bedömningar av utländsk utbildning som UHR utför bidrar myndigheten till det större integrationsarbete som sker i samhället. Det finns ett positivt samband mellan bedömning och arbetsmarknadsetablering. Med hjälp av en bedömning av sin utbildning kan alltså fler invandrade personer etablera sig på arbetsmarknaden.

I den här rapporten visar UHR att utlåtanden över utländsk utbildning är viktiga för invandrade personer också på längre sikt, särskilt när det gäller att ha ett arbete som motsvarar ens utbildningsnivå. Rapporten är en av flera i en serie publikationer i UHR:s studie *Erkännande av utländsk utbildning – ett verktyg för integration?*

Eino Örnfeldt
Generaldirektör, UHR

Sammanfattning

I den här rapporten undersöker Universitets- och högskolerådet (UHR) hur bedömningar av utländska högskoleutbildningar som gjordes mellan 2007 och 2011 har bidragit till integrationen för personer som har invandrat till Sverige. Rapporten bygger dels på en statistisk uppföljning, dels på intervjuer med personer som fick ett utlåtande, det vill säga ett erkännande, över sin utländska högskoleutbildning under de studerade åren. Rapporten är en av flera i en serie publikationer i UHR:s studie *Erkännande av utländsk utbildning – ett verktyg för integration?*

Uppföljningen av dem som fick utlåtande från UHR över sin utländska utbildning under åren 2007 till 2011 visar att de med utlåtande hade arbete i större utsträckning åtta år efter att de fick sitt utlåtande. Skillnaden var större för kvinnor med och utan utlåtande, än den var för män, och efter åtta år hade kvinnor med utlåtande arbete i högre grad än män med utlåtande. Det gick även fortare för dem med utlåtande att få sitt första arbete, jämfört med gruppen utan.

När det gällde att ha ett kvalificerat arbete, det vill säga ett arbete som motsvarade individernas utbildningsnivå, var skillnaden med och utan utlåtande betydande. Skillnaden med ett utlåtande var större för kvalificerat arbete än för arbete som inte kräver eftergymnasial utbildning. För kvalificerat arbete ökade gapet mellan dem med och utan utlåtande med tiden. Gruppen med utlåtande fick även snabbare kvalificerat arbete än gruppen utan utlåtande.

De två utbildningsinriktningar där störst andel var i arbete efter åtta år var lärar- och språkutbildningar, i synnerhet de som hade ett utlåtande. De utbildningsgrupper där det var störst skillnad i andel i arbete med och utan utlåtande var jurister och arkitekter, och motsvarande grupper för kvalificerat arbete var jurister och lärare. Invandrade från Asien och skyddsbehövande hade arbete i minst utsträckning.

Majoriteten av intervjudeltagarna hade begränsad arbetslivserfarenhet när de flyttade till Sverige och för de flesta var deras första jobb i landet sådana som inte krävde utbildning eller erfarenhet. Deltagarna valde i många fall sådana jobb hellre än att inte ha jobb alls. Det var viktigt för dem att vara självförsörjande och självständiga, men också den sociala aspekten och att lära sig svenska spelade in. Att inte kunna svenska var också det största hindret för att inte kunna söka ett kvalificerat arbete direkt. Vissa av intervjudeltagarna fick dock arbete relativt snabbt. Det gällde främst personer med utbildning som ingenjör eller inom IT-området, det vill säga bristyrken där svenskkunskaper ofta inte krävdes.

Två tredjedelar av intervjudeltagarna läste vidare på eftergymnasial nivå i Sverige och många uttryckte att de svenska studierna var avgörande för att de hade fått ett kvalificerat jobb. Samtidigt sa många att det inte gick att särskilja vad som var viktigast av utbildning och kunskaper i svenska. För

de deltagare som kunde arbeta på engelska var utbildning, av förklarliga skäl, viktigast.

Skälen till att intervjudeltagarna hade valt att ansöka om bedömning av sin utländska utbildning var ofta komplexa och handlade inte nödvändigtvis bara om arbete eller studier, även om det var viktiga anledningar för alla. Det handlade också om att förstå hur utbildningen förstods i Sverige och kunna sätta sig själv i ett svenskt sammanhang. De upplevde också att de kunde börja planera sin framtid genom att de visste att deras utbildning motsvarade en svensk examen.

Genom att vara "rätt" matchad mot ett arbete som kräver en specifik utbildning, eller åtminstone en högskoleutbildning, bidrar gruppen med utländsk högskoleutbildning till Sveriges kompetensförsörjning.

Summary

In this report, the Swedish Council for Higher Education (UHR) studies how recognition of foreign qualifications conducted between 2007 and 2011 have contributed to the integration of immigrants in Sweden. The report partly builds on a statistical follow up, and partly on interviews with people who received a recognition statement of their foreign higher education qualifications in the relevant period. This report is part of a series of publications resulting from the UHR's study, *Erkännande av utländsk utbildning – ett verktyg för integration?* (Recognition of foreign qualifications – a tool for integration?).

The follow up, which was carried out for people who received a recognition statement for their foreign higher education qualifications from UHR in the period 2007 to 2011, shows that those who received a statement were more likely to be employed eight years after they received it, compared with the group without statement. The difference was greater between the group of women with a statement and them without compared to the same groups of men. After eight years, women with statements were more likely to be employed compared to men with statements. The group with statements also found their first job more quickly than the group without them.

As regards having a qualified employment, that is, a job that corresponds to a person's level of education, there were considerable differences between the groups that had or did not have recognition statement. The difference with a statement was greater for qualified employment than for work that does not require post-secondary education. In terms of qualified employment, the gap between those with and without a recognition statement increased with time. The group with statement also gained qualified employment more quickly than the group without.

The two educational fields which had the greatest proportion of individuals in employment after eight years were teacher education and language education, particularly for those with a statement. The professions with the greatest difference in the proportion with employment, with and without statement, were lawyers and architects. The corresponding groups for qualified employment were lawyers and teachers. Immigrants from Asia and beneficiaries of international protection were least likely to have employment.

Most interview participants had limited work experience when they moved to Sweden and, for most of them, their first job in Sweden did not require training or experience. In many cases, participants took these jobs rather than to be unemployed. It was important to them to be self-sufficient and independent, but social aspects and learning Swedish also played a role. Not speaking Swedish was also the greatest barrier to not being able to immediately apply for qualified employment. However, some interviewees found work relatively quickly. This primarily applied to people with engineering

or IT qualifications, professions where there is a labour shortage and where Swedish skills are often not required.

Two thirds of the interviewees studied at post-secondary level in Sweden, and many said that their Swedish education was decisive for finding qualified employment. However, many also said that they could not differentiate between whether education or Swedish language skills were more important. For the participants who could work in English, education was understandably the most important.

The reasons why interviewees chose to apply for recognition of their foreign qualifications were often complex and were not necessarily only linked to work or studies, although these were important to everyone. Reasons included understanding how their qualifications were interpreted in Sweden and being able to position themselves in a Swedish context. They also felt that they could start to plan their future as they knew what their qualifications were equivalent to in Sweden.

By being “correctly” matched to a job that requires specific qualifications, or at least a higher education, the group with foreign higher education contributes to Sweden’s skills supply.

Inledning

En bedömning av en utländsk utbildning ska ge individer förutsättningar för att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden eller för att gå vidare till studier som ett steg på vägen mot arbete. I den här rapporten undersöks hur Universitets- och högskolerådets (dåvarande Högskoleverket¹) bedömningar av utländska högskoleutbildningar som gjordes mellan 2007 och 2011 har bidragit till integrationen för personer som har invandrat till Sverige. Rapporten är en uppföljning av UHR:s tidigare studie *Effekter av utlåtandet över utländsk högskoleutbildning*² och här beskrivs hur det har gått för gruppen på arbetsmarknaden på längre sikt. Studien bygger dels på en statistisk uppföljning, dels på intervjuer med personer som fick ett utlåtande, det vill säga ett erkännande till följd av en bedömning, över sin utländska högskoleutbildning under de studerade åren.

Rapporten är en av flera i en serie publikationer i UHR:s studie *Erkännande av utländsk utbildning – ett verktyg för integration?* Förutom uppföljning av arbetsmarknadsetablering på längre sikt, studeras etablering och kvalifikationsmatchning på arbetsmarknaden för dem som fått en bedömning av sin utländska utbildning mer nyligen. I studiens publikationer ingår även hur arbetsgivare uppfattar utlåtanden, hur de används för vidare studier samt en kunskapsöversikt. Se vidare i bilaga 1.

Rapporten vänder sig främst till aktörer i samhället som arbetar med frågor inom arbetsmarknadsetablering och kompetensförsörjning, till exempel arbetsmarknadens parter och offentliga aktörer. Rapporten kan vara användbar i alla sammanhang som berör integration, arbetsmarknadsetablering och kompetensförsörjning.

En annan målgrupp är internationella nätverk inom området bedömning av utländsk utbildning, eftersom rapporten kan bidra till att öppna upp för jämförelser mellan Sverige och andra länder.

---

1 Högskoleverket hade uppdraget att bedöma utländska högskoleutbildningar fram till att UHR bildades 2013.

2 UHR 2014.

Bakgrund

Integration och arbetsmarknadsetablering

I den här rapporten och övriga i samma serie publikationer undersöker UHR kopplingen mellan bedömning av utländsk utbildning och integration. I Sverige är integration, etablering på arbetsmarknaden och Sveriges långsiktiga kompetensförsörjning angelägna politiska frågor. Arbetsmarknadsetablering ses, i kombination med kunskaper i svenska, som en av de viktigaste nycklarna i både samhällets integrationsarbete och för individen.

Personer som har invandrat till Sverige är i mindre utsträckning förvärvsarbetande eller sysselsatta³ än personer som är födda i Sverige.⁴ Enligt Statistiska centralbyrån (SCB) var år 2021 förvärvsintensiteten, det vill säga antalet personer som förvärvsarbetar i förhållande till befolkningen⁵, i åldersgruppen 18–64 år 84 procent för inrikes födda och 67 procent för utrikes födda. Det innebär en skillnad på 17 procentenheter. För inrikes födda fanns inga statistiska skillnader mellan kvinnor och män, men för utrikesfödda fanns det en skillnad på cirka 5 procentenheter, där män förvärvsarbetade i något större utsträckning än kvinnor^{6,7}.

Det tar också längre tid för invandrade personer att få ett första arbete, särskilt om de invandrat till Sverige för att de är skyddsbehövande eller är anhöriga till skyddsbehövande.⁸ Sysselsättningen och inkomsterna från förvärvsarbete för gruppen skyddsbehövande och deras anhöriga är även på lång sikt lägre, i förhållande till genomsnittet för arbetskraften i stort.⁹ Att inte få använda sin kompetens och utbildning kan begränsa möjligheterna för individen, dels genom att hen får lägre lön, dels genom att välbefinnandet kan minska när individen inte får möjlighet att utveckla sin kompetens eller bevara sin yrkesidentitet.

Samtidigt upplever arbetsgivare en ökad brist på arbetskraft vid rekrytering. Det är svårt att rekrytera till bristyrken inom alla utbildningsnivåer. Exempel på bristyrken som kräver högskoleutbildning är pedagogiska yrken,

---

3 Förvärvsarbetande är personer som haft en löneinkomst som överstiger ett skattat gränsvärde eller som deklarerat för aktiv näringsverksamhet under det aktuella året. Sysselsatta är personer som utfört minst en timmes arbete under en undersökt vecka. Arbetet som en sysselsatt person utför kan vara som anställd, egen företagare eller att man hjälper till i familjens företag. Personer som deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder inkluderas också som sysselsatta.

4 IFAU 2022.

5 2021 var den förvärvsarbetande befolkningen cirka fem miljoner individer enligt SCB.

6 Maria Cheung och Kristin Hellström 2017.

7 Kvinnor: 62 procent, män: 67 procent.

8 Olof Åslund m.fl. 2017.

9 Åslund m.fl. 2017.

vårdyrken och tekniska yrken.¹⁰ Det lönar sig att ta till vara invandrade personers kompetens för såväl individer och arbetsgivare som för det svenska samhället i stort. En bättre kvalifikationsmatchning på arbetsmarknaden skulle öka samhällsnyttan genom till exempel högre arbetsmarknadsdeltagande och bättre välfärdstjänster.¹¹ Till exempel visar en rapport från 2016 att de offentliga finanserna skulle stärkas med nästan 13 miljarder kronor per år om ställningen på arbetsmarknaden såg likadan ut för invandrade personer med högskoleutbildning som för personer som är födda i Sverige.¹² Det skulle också bidra till Sveriges kompetensförsörjning, det vill säga att på kort och lång sikt säkerställa att samhället har tillgång till arbetsföra personer med rätt kompetens. Det är särskilt viktigt inom bristyrken.

Kvalifikationsmatchning, eller **matchning**, innebär att kraven som ställs på det jobb som en person utför motsvarar personens utbildningsnivå och ibland även utbildningsinriktning. I den här rapporten används även begreppet **kvalificerat arbete** för arbete som stämmer överens med personens utbildningsnivå, det vill säga att det krävs eftergymnasial utbildning.

Bedömning av utländsk utbildning i Sverige

En bedömning av en utländsk utbildning ska vara en vägledning för arbetsgivare samt för universitet och högskolor och andra utbildningsanordnare. I Sverige har UHR sedan 2013 ansvaret för att bedöma formell utländsk utbildning. I dag bedöms utbildningar på tre nivåer: gymnasieutbildning, eftergymnasial yrkesutbildning och högskoleutbildning.

Den svenska bedömningsprocessen består bland annat i att det utländska utbildningsdokumentet kontrolleras för att se till att det är korrekt utfärdat, att utbildningen har bedrivits vid en erkänd utbildningsinstitution och att den är avslutad. Utbildningens syfte, nivå, omfattning och inriktning bedöms också. Efter bedömningsprocessen får den sökande antingen ett utlåtande eller ett avslag. Se vidare i bilaga 2.

---

10 Arbetsförmedlingen 2022. Arbetsförmedlingen: <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/yrken-och-framtid/hitta-yrkesprognoser/yrkesomraden> (Hämtad 2023-09-14). SCB 2021. SCB 2022.

11 Jusek 2016. Region Skåne 2020. Louisa Vogiazides m. fl. 2021.

12 Jusek 2016, s. 3.

När en person ansöker om en bedömning av sin utländska utbildning resulterar ansökan i antingen ett utlåtande eller ett avslag.

Ett **utlåtande** är ett nationellt erkännande av en formell utländsk utbildning. I utlåtandet beskrivs vilken examen den utländska utbildningen motsvarar i det svenska utbildningssystemet.

Kan utbildningen inte erkännas får den sökande ett **avslag**. Avslaget inkluderar ofta hänvisningar om vart den sökande kan vända sig ifall hen vill studera vidare i Sverige.

Positiva samband mellan bedömning och arbetsmarknadsetablering

Flera studier visar ett positivt samband mellan bedömning av utländsk utbildning och hur invandrade personers etablerar sig på arbetsmarknaden.¹³ I rapporten *Bedömning – ett verktyg för integration?* visar UHR att invandrade personer med ett utlåtande har arbete i större utsträckning än personer som inte hade ansökt om bedömning hos UHR. Personer som har pedagogisk utbildning gynnades särskilt av att få sin utländska utbildning bedömd.¹⁴ En annan studie pekar på att sannolikheten för kvalifikationsmatchning är tre gånger så stor för invandrade personer som fått sin utländska utbildning bedömd än för dem som inte fått en bedömning.¹⁵

---

13 Se till exempel Andrey Tibajev 2021 och UHR 2014.

14 UHR 2022:6.

15 Vogiazides m. fl. 2021.

Rapportens disposition

I den här rapporten följer UHR upp den grupp som fick ett utlåtande över en utländsk högskoleutbildning mellan 2007 och 2011. Gruppen analyserades första gången 2014 i rapporten *Effekter av utlåtandet över utländsk högskoleutbildning*¹⁶. Syftet med den här rapporten är att ge en bild av hur det har gått för gruppen på arbetsmarknaden på längre sikt genom att undersöka:

- var gruppen befinner sig i dag vad gäller etablering på arbetsmarknaden och kvalifikationsmatchning
- individernas väg till arbete i Sverige i relation till deras utländska högskoleutbildning
- individernas upplevelse av utlåtandets eventuella betydelse och nytta under tiden de etablerade sig på den svenska arbetsmarknaden

Rapporten bygger dels på en statistisk uppföljning av hela gruppen, dels på intervjuer med 28 personer ur gruppen.

I det första analyskapitlet presenteras resultatet av en statistisk undersökning som främst analyserar hur hela gruppen har etablerat sig på arbetsmarknaden, och gruppens kvalifikationsmatchning. Analysen görs utifrån olika bakgrundsvariabler såsom kön, ursprungsregion och utbildningsinriktning.

Det andra analyskapitlet redogör för analysen av en intervjustudie. Den undersöker individens väg till kvalificerat arbete i Sverige och utlåtandes betydelse under vägen.

Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion där resultaten från de två delarna vävs ihop och sätts i ett sammanhang.

Metoden för datainsamlingen och analyserna presenteras närmare i en separat bilaga¹⁷.

---

16 UHR 2014.

17 Metodbeskrivning, nedladdningsbar bilaga 3.

Etablering och kvalifikationsmatchning – uppföljning på längre sikt av personer med utlåtande

Den här delen av rapporten bygger på en registerstudie av de personer som fick ett utlåtande över sin utländska högskoleutbildning under perioden 2007 till 2011. I rapporten undersöks hur det har gått för gruppen på arbetsmarknaden på längre sikt, både vad gäller etablering på arbetsmarknaden (att ha ett arbete) och kvalifikationsmatchning, det vill säga att ha ett arbete som motsvarar ens utbildningsnivå.

Gruppen som har fått ett utlåtande jämförs med en kontrollgrupp bestående av personer som inte har fått ett utlåtande, men som på annat sätt har rapporterat att de har utländsk högskoleutbildning.¹⁸ Ungefär hälften av alla som har fått ett utlåtande förvärvsarbetade vid tidpunkten för utlåtandet. Totalt 9 procent hade då ett arbete som krävde eftergymnasial kompetens.

I den studerade gruppen ingick drygt 11 000 personer, varav 65 procent var kvinnor och 35 procent män. Hälften av personerna var födda i Asien (inklusive Mellanöstern). Det vanligaste födelselandet var Irak.

Utlåtandet är en fördel på både kort och lång sikt

Personerna som fått ett utlåtande över sin utländska högskoleutbildning från UHR hade i större utsträckning arbete jämfört med de personer som inte hade fått ett utlåtande. Det gällde både fem och åtta år efter utlåtandetillfället. Efter fem år hade 79 procent i utlåtandegruppen arbete, att jämföra med 70 procent i kontrollgruppen. Efter åtta år hade båda grupperna ökat när det gäller andel i arbete: 86 procent för utlåtandegruppen, 79 procent för kontrollgruppen. Dessa siffror kan jämföras med inrikes födda med eftergymnasial utbildning där 90 procent förvärvsarbetade 2015.¹⁹

När siffrorna från UHR:s studie 2014²⁰ läggs till bilden, andel i arbete efter ett och tre år för samma grupp, ses en kontinuerlig ökning med tiden.

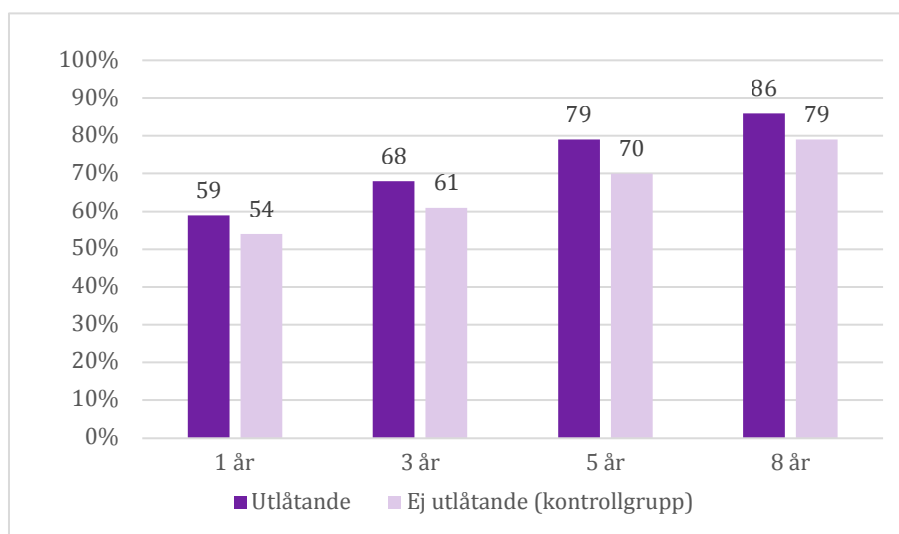
Diagram 1 visar andel personer i arbete för grupperna med och utan utlåtande ett, tre, fem och åtta år efter utlåtandet.

---

18 Samlat hos SCB.

19 SCB 2017.

20 UHR 2014.

Diagram 1. Andel individer med arbete i utlåtandegruppen respektive kontrollgruppen. Utveckling över tid.

Även när analyserna delades upp på analyserade variabler såsom kvinnor och män, födelseregion och utbildningsinriktning, har de med utlåtande arbete i högre grad, både fem och åtta år efter utlåtandet. Skillnaden mellan dem med och utan utlåtande verkar alltså bestå även på längre sikt.

Utlåtandet hade störst betydelse för kvinnors förvärvsfrekvens

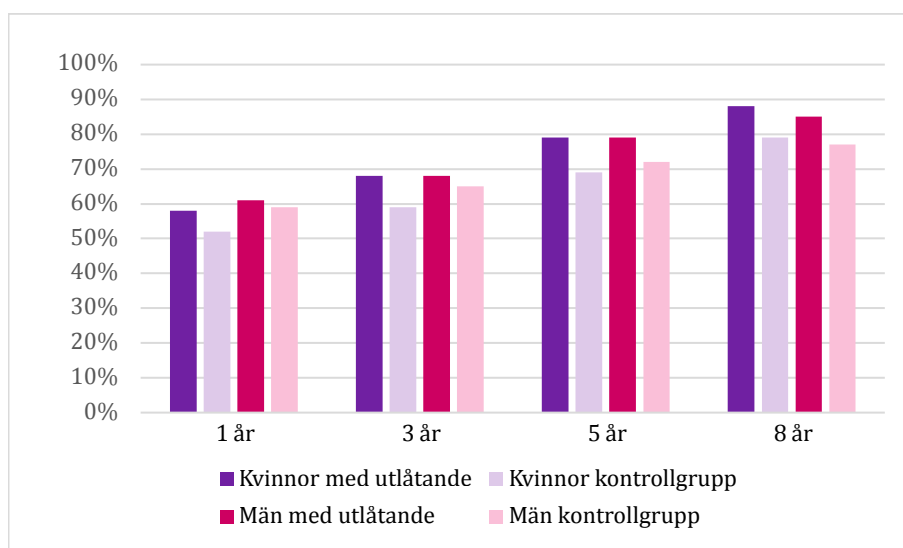
Av alla som fick ett utlåtande 2007–2011 var 65 procent kvinnor. Skillnaden i andel i arbete, förvärvsfrekvens, mellan grupperna med och utan utlåtande var större för kvinnor än för män. Som diagram 2 visar så var skillnaden efter fem år mellan kvinnor med och utan utlåtande 10 procentenheter, att jämföra med 7 procentenheter för männen. Även i rapporten *Bedömning – ett verktyg för integration?* visade UHR att kvinnor som fått bedömning åren 2013–2017 hade större chans att vara etablerade än män, och att det var större skillnad för kvinnor med och utan utlåtande.²¹ Det var fler kvinnor än män som ansökte om bedömning av sin utländska utbildning även då, trots att det var fler män som invandrade under perioden.²² Även andra studier har visat på betydande skillnader för kvinnors etablering på arbetsmarknaden om de har en utbildning som granskats av en svensk myndighet²³ och bedömts motsvara en svensk utbildning. Det kan inte ses i lika stor utsträckning hos män.²⁴

21 UHR 2022:6.

22 Se <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/invandring-till-sverige/#Timeline> (Hämtad 2023-09-14).

23 Omfattar både UHR:s erkännande av utländsk utbildning och andra myndigheters godkännande av reglerade yrken, så kallad yrkeslegitimation, exempelvis Skolverket och Socialstyrelsen.

24 SCB 2017.

Diagram 2. Andel kvinnor och män i arbete i utlåtandegruppen respektive kontrollgruppen. Utveckling över tid.

När det gäller skillnader mellan kvinnor och män med utlåtande som var i arbete, så var andelen som hade arbete efter fem år lika stor för kvinnor som för män (79 procent).²⁵ Efter åtta år hade en större andel av kvinnorna (88 procent) arbete än männen (85 procent). UHR visade 2014 att kvinnor var i arbete i lägre grad ett år efter utlåtandet, vilket också kan ses i diagram 2. Även i kontrollgruppen hade en mindre andel kvinnor än män jobb fram till och med fem år efter utlåtandet, men efter åtta år hade de gått om männen. Flera andra studier visar också att det tar längre tid för invandrade kvinnor än män att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden.²⁶

Personer som fått ett utlåtande kom snabbare i arbete

Ungefär hälften av alla personer som fick utlåtande under perioden 2007–2011 hade inte ett arbete vid tiden för utlåtandet.²⁷ För den gruppen undersöktes hur lång tid det tog att få första arbetet. Det gick fortare för gruppen med utlåtande att få sitt första arbete. Skillnaden mellan dem med och utan utlåtande i hur snabbt de kommer i arbete ökade fram till cirka fem år efter utlåtandet, sedan planade utvecklingen ut för båda grupperna. Bland dem som inte hade ett arbete när de fick sitt utlåtande, hade 59 procent fått ett arbete tolv år senare, jämfört med 49 procent för dem utan utlåtande. Skillnaden med och utan utlåtande var större för kvinnor än för män, och större för yngre än för äldre personer. De yngre befann sig oftare tidigt i karriären. En tidigare studie visar att utlåtandet då är viktigare för arbetsgivare, medan betydelsen avtar i takt med arbetslivserfarenhet.²⁸

²⁵ UHR 2014 visar att kvinnor var i arbete i lägre grad ett år efter utlåtandet.

²⁶ Se till exempel Elin Landell 2021.

²⁷ 5 978 individer av de totalt 11 015 individer som ingick i studien.

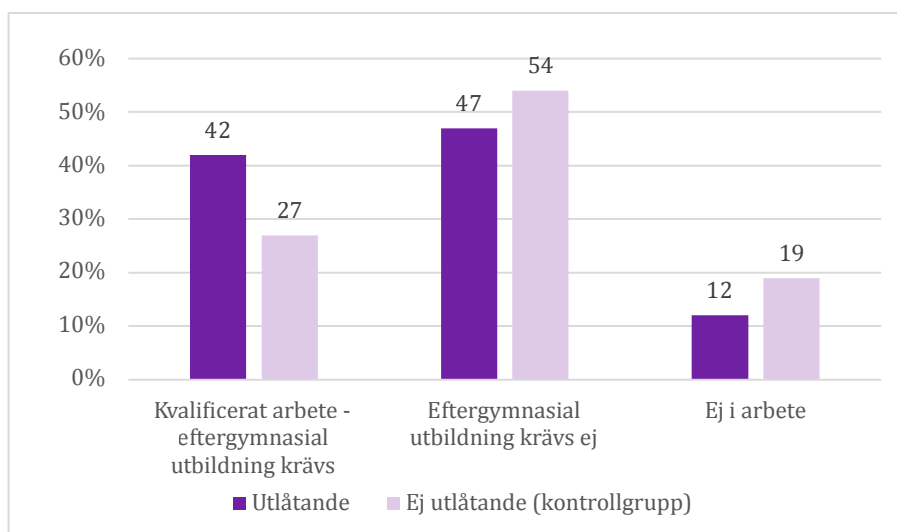
²⁸ Andreas Damelang, Sabine Ebensperger och Felix Stumpf 2020.

Utlåtandets betydelse för kvalificerat arbete

Personer med utlåtande hade i högre grad kvalificerat arbete

Utrikes utbildade akademiker med ett utlåtande hade i högre grad ett arbete som motsvarade deras utbildningsnivå, än de som inte hade ett utlåtande över sin utländska utbildning.

Diagram 3 visar andelen med ett kvalificerat arbete åtta år efter att de fick sitt utlåtande, andel med arbete som inte kräver eftergymnasial utbildning samt andel som inte hade arbete. I utlåtandegruppen hade 42 procent ett arbete med krav på eftergymnasial utbildning, vilket kan jämföras med 27 procent för dem som inte hade ett utlåtande.

Diagram 3. Andel med arbete med respektive utan krav på eftergymnasial utbildning samt andel utan arbete åtta år efter utlåtandet

När det gäller att ha ett arbete som inte kräver eftergymnasial utbildning var det i stället de utan utlåtande som i störst grad hade det. De första åren efter utlåtandet var skillnaden liten²⁹, men efter fem år hade de utan utlåtande gått om och vid åtta år hade skillnaden ökat.

Andelen utan arbete har minskat markant med tiden. Det är förväntat eftersom chansen att få ett arbete ökar med tiden i Sverige, oavsett om en person har fått ett utlåtande eller aldrig ansökt om bedömning av sin utländska utbildning. Att lära sig språket, bygga sociala nätverk och få bättre förståelse för kultur och sociala koder har visat sig vara värdefullt för att etablera sig på arbetsmarknaden.³⁰ Dessutom studerar en stor andel i Sverige, i synnerhet de som har fått sin utbildning bedömd av UHR.³¹

29 UHR 2014.

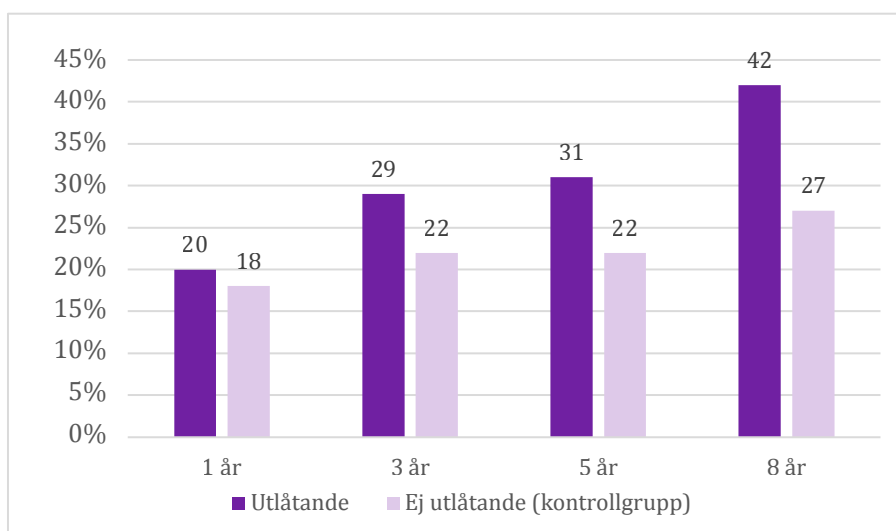
30 Cheung och Hellström 2017.

31 UHR 2023:5.

Kvalificerat arbete – skillnaden med ett utlåtande har ökat med tiden

Andelen personer som har ett arbete med krav på eftergymnasial utbildning har ökat med tiden. Jämfört med UHR:s studie från 2014, där kvalificerat arbete efter ett och tre år studerades, så har andelen som hade ett arbete som kräver eftergymnasial utbildning ökat (se diagram 3). Tre år efter utlåtandet hade 29 procent ett arbete som kräver eftergymnasial utbildning, fem år efter var andelen 31 procent och efter åtta år var motsvarande siffra 42 procent.

Skillnaden mellan grupperna med och utan utlåtande när det gäller andel med kvalificerat arbete har också ökat med tiden. Bland dem utan utlåtande var andelen i kvalificerat arbete 9 procentenheter lägre fem år efter utlåtandet och 15 procentenheter lägre efter åtta år. Det verkar som om utlåtandets betydelse för chansen att få ett kvalificerat arbete ökar med tiden. Det är troligen kopplat, på samma sätt som med andel i arbete, till språkkunskaper, sociala nätverk och förståelse för kulturen. Allt det ökar över tid chansen till att etablera sig på arbetsmarknaden.³² Många studerar också i Sverige efter att de fått sitt utlåtande.³³

Diagram 4. Andel individer med kvalificerat arbete i utlåtandegruppen respektive kontrollgruppen, utveckling över tid.

Att gruppen med utlåtande i större utsträckning hade ett kvalificerat arbete var genomgående för alla analyser uppdelade på olika variabler såsom kön, födelseregion och utbildningsinriktning. Det var även konsekvent att skillnaden mellan dem med och utan utlåtande har ökat över tid.

Kvinnor med utlåtande var i större utsträckning kvalifikationsmatchade

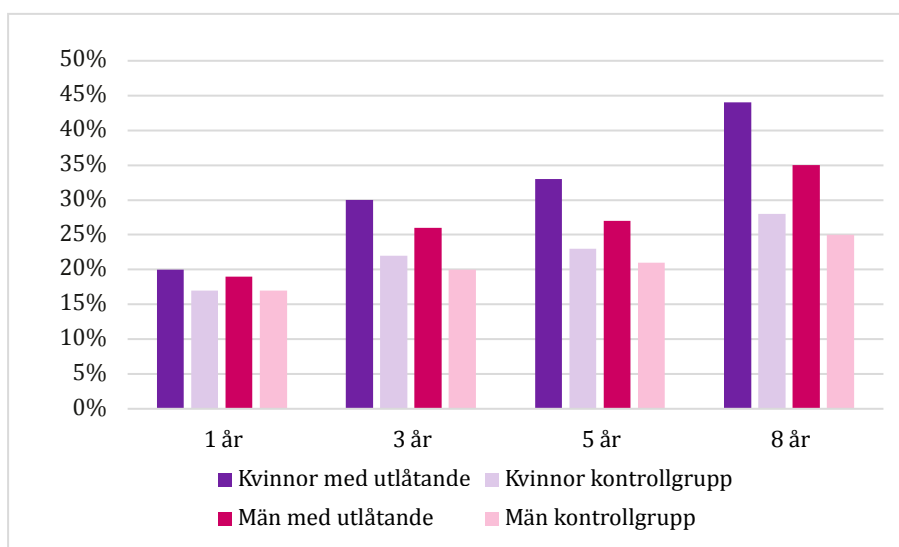
Kvinnor med högskoleutbildning hade i större utsträckning ett arbete som motsvarade deras utbildningsnivå än vad män hade. Diagram 5 visar utvecklingen för kvinnor och män med och utan utlåtande över tid. Redan ett år

32 Cheung och Hellström 2017.

33 UHR 2023:5.

efter utlåtandet var skillnaden mellan att ha ett utlåtande och att inte ha det större för kvinnor än för män. Den skillnaden ökade med tiden.

Det ser alltså ut som om utlåtandet har större inverkan på kvalifikationsmatchningen för kvinnor än för män. UHR har i en tidigare rapport visat att det också var så för de kvinnor som fått sin utbildning bedömd av UHR mellan 2013 och 2017.³⁴

Diagram 5. Andel kvinnor och män med kvalificerat arbete i utlåtandegruppen respektive kontrollgruppen, utveckling över tid.

Gruppen med utlåtande fick ett kvalificerat arbete snabbare

De personer som inte hade ett arbete eller som hade ett arbete utan krav på eftergymnasial utbildning när de fick sitt utlåtande, följdes upp när det gäller hur lång tid det tog att få ett kvalificerat arbete. De utgjorde ungefär 90 procent av hela den studerade gruppen. Det gick fortare för gruppen med utlåtande att få sitt första kvalificerade arbete. Skillnaden mellan dem med och utan utlåtande i hur snabbt de får ett kvalificerat arbete ökade fram till cirka åtta år efter utlåtandet, sedan planade utvecklingen ut för båda grupperna och skillnaden bestod.

Utlåtandet och olika utbildningsinriktningar

Många lärare med utlåtande hade arbete efter åtta år

De två utbildningsinriktningar där störst andel var i arbete efter åtta år var lärar- och språkutbildningar, i synnerhet de som hade ett utlåtande. 91 procent av de invandrade personerna med lärarutbildning hade ett arbete åtta år efter att de fick sitt utlåtande. Det kan jämföras med inrikes födda lärare där andel i arbete vid ungefär samma tidpunkt var 96 procent.³⁵

34 UHR 2022:6.

35 SCB 2017.

Utrikes utbildade lärare och språkvetare med utlåtande var också de grupper som hade störst andel kvalifikationsmatchade, 53 respektive 59 procent.

För lärarna sågs även den största skillnaden mellan dem med och utan ett utlåtande på andel med kvalificerat arbete (24 procentenheter). Lärare är sedan 2011 ett reglerat yrke och många har antagligen hunnit skaffa sig en lärarlegitimation, där ett utlåtande kan vara ett steg på vägen. Även om en lärarutbildad person inte har legitimation kan ett utlåtande bidra till att få en tidsbegränsad tjänst som lärare eller ett annat arbete inom skolan.

En möjlig förklaring till att både lärare och de med utbildningsinriktning språk var i arbete i stor utsträckning kan vara att de får jobb som modersmålslärare. Språk var samtidigt en relativt liten utbildningsinriktning i den studerade gruppen. Det var också den grupp som visade den minsta skillnaden med och utan utlåtande, både när det gäller att ha ett arbete och att ha ett arbete som motsvarar utbildningsnivån.

Den största skillnaden på andel i arbete med ett utlåtande sågs hos arkitekter och civilingenjörer. Båda dessa utbildningsinriktningar är inriktade på tydliga yrkesområden som i många andra länder är reglerade. Det kan vara en orsak till snabbare etablering. Även branschorganisationerna kan påverka med samlad kunskap om UHR och utlåtanden. Dessutom är civilingenjör ett yrke där kunskaper i svenska inte är lika viktigt som för andra yrkesområden.

Ekonomi är den vanligaste utbildningen

Den största utbildningsgruppen i studien var ekonomer, och det var den grupp som hade minst andel individer med kvalificerat arbete. De hade dock arbete i ganska stor utsträckning jämfört med andra utbildningsinriktningar, men alltså på en nivå som inte kräver högskoleutbildning. Det kan bero på att ekonomi är ett område med bred arbetsmarknad där det finns många olika typer av arbeten.

Skillnad i kvalifikationsmatchning för jurister med och utan utlåtande

En annan utbildningsinriktning där det verkar göra stor skillnad med ett utlåtande för individernas möjlighet att få ett kvalificerat arbete, är juridikområdet. Så var det också i UHR:s studie 2014.³⁶ Juridik är ett område där det anses vara svårt att överföra kunskap mellan länder. Kanske har de här personerna fått ett utlåtande och sedan kompletterat sin utbildning i Sverige. De kan också ha ett arbete inom ett annat utbildningsområde.

Stor skillnad mellan olika utbildningsinriktningar

Kvalifikationsmatchningen varierade alltså mycket mellan olika utbildningsinriktningar. Likaså skillnaden mellan att ha ett utlåtande och inte.

En annan studie om högutbildade skyddsbehövande och deras anhöriga och deras kvalifikationsmatchning visade att en större andel invandrade akademiker uppnår kvalifikationsmatchning om de läst utbildningar som

---

36 UHR 2014.

är inriktade på reglerade yrken, såsom utbildningar inom pedagogik och hälso- och sjukvård. Siffrorna är mycket lägre för exempelvis ekonomi.³⁷

Variationer utifrån utbildningsregion

Hälften av alla som fick ett utlåtande mellan 2007 och 2011 kommer från i Asien, Mellanöstern inkluderat. En jämförelse mellan individer med och utan utlåtande från olika regioner i världen visade inte på några större skillnader på andel i arbete åtta år efter utlåtandet. Även om skillnaderna alltså var små, så var ändå gapet mellan dem med respektive utan utlåtande något större för personer från Asien och Sydamerika. UHR visade i rapporten *Erkännande av utländsk utbildning – ett verktyg för integration?* att personer med utbildning från Asien gynnades mer av ett utlåtande än individer från andra regioner.³⁸ Den gruppen hade samtidigt den lägsta förvärvsfrekvensen, både fem och åtta år efter utlåtandet. Även i UHR:s studie 2014 hade utbildade i Asien arbete i minst omfattning.³⁹ Den ursprungsregion som hade flest individer i arbete var EU och Europa.⁴⁰

Asien var också den ursprungsregion som hade minst andel med arbete som motsvarar individernas utbildningsnivå. Även för gruppen med utbildning från Afrika var siffrorna låga. Personer från Asien var den största gruppen i studien och det fanns stor variation. En förklaring till att gruppen som invandrat till Sverige från Asien hade arbete i minst utsträckning kan vara att Irak som ursprungsland utgjorde 26 procent av alla som fick ett utlåtande 2007–2011. Det är en överlägsen majoritet när det gäller land. Många från Irak hade skyddsbehov som grund för invandring. Både den här och andra studier visar att individer med den bosättningsgrunden generellt är mindre etablerade på arbetsmarknaden.⁴¹

Utlåtandet verkar ha särskilt stor betydelse för kvalificerat arbete för gruppen från Afrika. Där var skillnaden 18 procentenheter mellan dem med och utan utlåtande. Sydamerika och Europa utan EU⁴² och Norden hade också höga siffror. Det tyder på att ett utlåtande kan göra mest nytta för grupper som kommer från regioner längre bort från Sverige geografiskt och kulturellt. Det kan vara så att ett utlåtande stärker tilliten för de utbildningar som arbetsgivare vet minst om, särskilt när det gäller att få ett kvalificerat arbete.

---

37 Region Skåne 2020.

38 UHR 2022:6.

39 UHR 2014.

40 Högst andel var gruppen Oceanien vilken var för liten för att inkluderas i analysen.

41 Åslund m.fl. 2017.

42 De länder som utgjorde EU innan utvidgningen 2004.

Utlåtandet och arbete kopplat till bosättningsgrund

Skyddsbehövande har arbete i minst utsträckning

De som invandrat till Sverige på grund av arbete hade arbete i störst utsträckning, vilket inte är särskilt förvånande. Därefter kom studerande, följt av bosättningsgrunden "familjeband och övriga". De två grupperna "skyddsbehövande med anhöriga" och "familjeband och övriga" utgjorde en mycket stor del av hela den studerade gruppen, 40 respektive 53 procent. De med bosättningsgrund "skyddsbehövande och deras anhöriga" var i arbete i minst utsträckning både fem och åtta år efter utlåtandet. Skyddsbehövande och deras anhöriga var också kvalifikationsmatchade i lägst utsträckning. För den gruppen syntes också minst skillnad med respektive utan utlåtande i kvalifikationsmatchning.

Många har hunnit studera

Den grupp där utlåtandet verkar ha störst betydelse för arbete var personer med studier som grund för invandring, särskilt fem år efter utlåtandet. De har då sannolikt hunnit studera färdigt och börjat arbeta. De var också kvalifikationsmatchade i betydligt större utsträckning än övriga grupper. Det gäller både fem och åtta år efter utlåtandet. Andelen åtta år efter utlåtandet var 64 procent, att jämföra med 42 procent för hela den studerade gruppen. Det beror sannolikt på att de med en helt eller delvis svensk utbildning som känns igen av arbetsgivare, har relativt lätt att komma in på arbetsmarknaden och få ett jobb som matchar utbildningen. Kunskaper i svenska spelar sannolikt också in.

Störst skillnad på kvalifikationsmatchning med att ha ett utlåtande (jämfört med dem utan) kunde ses hos "studerande" och "familjeband och övriga". Att gruppen med familjeband som bosättningsgrund var kvalifikationsmatchade i betydligt högre grad än skyddsbehövande beror sannolikt delvis på att de har nätverk i Sverige när de invandrar.⁴³ De här mönstren liknar resultaten i UHR:s studie 2014.⁴⁴

Utlåtandet och arbete kopplat till ålder respektive inkomst

Ålder vid invandring påverkar

Två tredjedelar i den studerade gruppen var mellan 20 och 35 år när de fick sitt utlåtande. De hade arbete i högre grad både fem och åtta år efter utlåtandet, än den äldre åldersgruppen (36–55 år). Den yngre gruppen var också kvalifikationsmatchad i högre grad än den äldre. Skillnaden mellan dem med och utan utlåtande var däremot större i den äldre gruppen.

---

43 Vogiazides m. fl. 2021.

44 UHR 2014.

Ett utlåtande gör minst skillnad på inkomst för de mest välbetalda

Generellt hade gruppen med utlåtande högre inkomst än de utan, även om skillnaderna i många fall inte var särskilt stora. I gruppen med högre inkomst var det minst skillnad mellan dem med och utan utlåtande, jämfört med dem som hade lägre inkomster. Det finns grupper utan utlåtande med högre inkomst än dem med utlåtande. Det gäller exempelvis utbildningsregionen "EU utom Norden", utbildningsinriktningen "språk" och personer med "arbete" som bosättningsgrund.

Efter fem år saknade fortfarande 25 procent av gruppen utan utlåtande någon form av inkomst, medan den fjärdedel av utlåtandegruppen med lägst inkomst låg på max 14 800 kronor per månad.

Personliga upplevelser av utlåandet

Den första delen av den här rapporten visar statistiskt på vilket sätt ett utlåtande över en utländsk högskoleutbildning är kopplat till arbetsmarknadsintegration i Sverige. I den här delen presenteras en bild av, och exempel på, hur personer som fått ett utlåtande över sin utländska utbildning använde utlåandet under den studerade perioden. Den inkluderar också deras reflektioner runt utlåandet och deras etablering på den svenska arbetsmarknaden.

Ur ett samhällsperspektiv handlar bedömning av utländsk utbildning om att ta tillvara invandrade personers utbildning och kompetens och den samhälleliga resursförstärkning det innebär. Ur individens perspektiv är det mer komplext. Intervjuerna visar att utlåandet också har haft andra effekter för individen och att syftet med att ansöka om en bedömning inte alltid är jobb och arbetsmarknad, även om det nästan alltid spelar in.

Intervjudeltagarna: en introduktion

Totalt intervjuades 28 personer, 21 kvinnor och 7 män, från fyra geografiska utbildningsregioner. Intervjudeltagarna var mellan 25 och 47 år när de bosatte sig i Sverige. Vid intervjutillfället hade de bott i Sverige som minst 11 år och som mest 28 år. Anledningarna till att intervjudeltagarna hade bosatt sig i Sverige varierade. Den absoluta majoriteten hade flyttat till en partner som i de allra flesta fallen var en person som var född och uppvuxen i Sverige.

Intervjudeltagarnas väg till arbete i Sverige

Vägen till att komma in på arbetsmarknaden i Sverige kan i många fall vara lång för personer som har invandrat.⁴⁵ Intervjudeltagarna fick frågor om vilka steg de hade tagit och vad de tyckte hade varit viktigt för att få ett jobb. Majoriteten jobbade vid tidpunkten för intervjun inom sitt utbildningsområde eller ett annat område som krävde högskoleutbildning. De flesta ansåg att utbildning och att kunna tala svenska var lika viktigt för att få ett kvalificerat jobb.

Många deltagare hade begränsad arbetslivserfarenhet utanför Sverige

Ungefär hälften av intervjudeltagarna hade ingen eller högst två års arbetslivserfarenhet inom sitt utbildningsområde utanför Sverige. För de flesta berodde det på att de flyttade till Sverige när de var så unga att de inte hann

---

45 IFAU 2022. Åslund m.fl. 2017.

etablera sig på arbetsmarknaden i hemlandet alls eller bara under relativt få år.

Det första jobbet krävde ofta inte utbildning eller högskolestudier

Flera intervjudeltagare började söka arbete direkt när de kom till Sverige. I de flesta fall innebar det att de fick jobb där varken en högskoleutbildning eller ett utlåtande var ett krav eller en merit. Julia⁴⁶ fick arbete inom sitt utbildningsområde samma år som hon kom till Sverige och hennes inträde på den svenska arbetsmarknaden återspeglar relativt väl övriga deltagares. Hon jobbade deltid som assistent i fem år medan hon först studerade svenska och engelska på komvux för att få grundläggande behörighet till högskolestudier och gick sedan vidare till masterstudier inom samma område som hennes utländska utbildning. Även om hon var glad att komma in på arbetsmarknaden säger hon också:

”Nivån på jobbet var ju väldigt bas. Man kom från en hög utbildningsnivå [...] i hemlandet och sedan sjunker man liksom hela vägen ned. Hela vägen ned. Det var tufft. Man satt och grinade. Det kan jag säga, man satt och grinade i flera veckor, tror jag. Det var tufft. Psykologiskt absolut jättetufft.”

Julias upplevelse av att ”sjunka hela vägen ned” återkommer bland de flesta av intervjudeltagarna som började söka jobb direkt. De valde ändå den typen av jobb än inget jobb alls för att kunna försörja sig själva.

Några få deltagare hade redan ett jobb som väntade på dem innan de flyttade till Sverige. Ytterligare andra kunde inte tänka sig att ta ett jobb under sin utbildningsnivå eller utanför sitt utbildningsområde. Det gällde främst den grupp som sökte jobb inom bristyrken där svenskkunskaper inte var ett krav. Detta diskuteras vidare under rubriken Utbildning och svenska upplevdes som lika viktiga för att få ”rätt” jobb.

En större grupp började inte söka arbete förrän de var klara med sina svenskstudier, vilket vanligtvis tog minst två år men ofta ännu längre, till exempel på grund av föräldraledighet eller att de helt enkelt valde att studera under en längre period. Det motiverades med att de i likhet med Ibaa⁴⁷, upplevde att ”jag måste ha språket om jag ska gå vidare till ett jobb”.

Kontakter var delvis en ingång till kvalificerat arbete

Åtta intervjudeltagare fick sitt första kvalificerade jobb genom kontakter. För fem deltagare handlade det om att de blev erbjudna arbete efter en praktik eller, i ett fall, examensarbete på arbetsplatsen.

---

46 Julia har en masterutbildning från Europa, fick uppehållstillstånd tack vare en svensk partner, jobbar inom privat sektor och hade bott tolv år i Sverige vid intervjutillfället.

47 Ibaa har masterexamina från Latinamerika och Europa, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, är pensionerad och hade bott 28 år i Sverige vid intervjutillfället.

I några fall gjordes praktiken genom Arbetsförmedlingens praktikprogram. I de fallen hittade intervjudeltagarna dock praktikplatsen genom kontakter, som i Biancas⁴⁸ fall:

”Det var min sambos vänner som hade kontakter med ett företag och ja, pushade på så här, ”Hon är ju bra, henne litat vi på och ni kommer inte behöva göra så mycket”. [...] Jag kunde jobba och företaget behövde inte betala mer än en liten summa (i sex månader). [...] Kombinationen gjorde att det släppte och jag fick jobb. (Jag jobbade där i) fem, sex år tror jag.”

Övriga tre fick sina första kvalificerade anställningar genom andra kontakter och nätverk.

Att åtta av tjugofem intervjudeltagare fick arbete genom kontakter visar att svenska nätverk delvis kan vara en ingång till att etablera sig på arbetsmarknaden. Att det inte är fler stämmer dock överens med tidigare studier som har belagt att det är svårare för utlandsfödda att få arbete när tjänster tillsätts informellt, det vill säga när arbetsgivaren hittar lämpliga kandidater via tips från släkt, vänner eller anställda.⁴⁹

I inget av de fall där intervjudeltagarna fick arbete genom kontakter och nätverk visade deltagarna självmant eller blev tillfrågade om att visa utlåtandet av arbetsgivaren. Däremot är det möjligt att de deltagare som fick praktik genom Arbetsförmedlingen visade utlåtandet för sin handläggare där. Även om en tidigare studie från UHR⁵⁰ visar att arbetsgivare har stort förtroende för utlåtanden så krävs det att arbetsgivaren känner till att det finns ett utlåtande, och vad det innebär för att kunna fråga efter det.

Skola och förskola som väg in på arbetsmarknaden

Ett antal intervjudeltagare fick snabbt inom skolektorn som vikarie på förskola, modersmåls lärare⁵¹ och/eller studiehandledare när de började söka jobb. Att arbeta som modersmåls lärare och studiehandledare förutsätter goda kunskaper i det språk som eleverna talar och deltagarnas modersmål blev på så sätt deras biljett in på arbetsmarknaden.

Det var främst de intervjudeltagare som fått ett utlåtande över en utländsk lärarutbildning eller hade arbetat som lärare utomlands som arbetade inom

---

48 Bianca har en kandidatexamen från Europa, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, jobbar inom privat sektor och hade bott 19 år i Sverige vid intervjutillfället.

49 Alireza Behtoui 2008. Åsa Olli Segendorf 2005. Lena Hensvik och Oskar Nordström Skans 2013. Caroline Tovatt 2013.

50 UHR 2023:3.

51 Generellt krävs lärarlegitimation för att arbeta som lärare i svensk skola. Enligt Skolverket, som utfärdar lärarlegitimation, är det möjligt att ”få en anställning som lärare i modersmål även om du inte har legitimation som lärare. (Du kan få en sådan anställning) om det inte finns en annan lärare som har legitimation i (det) modersmål (du undervisar i). Det är din arbetsgivare, inte Skolverket, som beslutar om du kan få en anställning (som modersmåls lärare) även om du inte har legitimation som lärare.” <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/lararlegitimation-och-forskollararlegitimation/lararlegitimation-och-forskollararlegitimation-med-utlandsk-examen/krav-for-att-fa-legitimation-med-utlandsk-utbildning> (Hämtad 2023-02-23).

skolsektorn. Vissa var relativt nöjda med att det var deras första arbete. De gällde särskilt dem som arbetat som modersmåslärare. Två deltagare jobbade på olika sätt fortfarande som modersmåslärare vid tidpunkten för intervjun och trivdes med sitt val. Men de flesta som arbetade inom den del av skolsektorn som inte krävde högskoleutbildning gjorde det enbart för att kunna försörja sig. Magda uttrycker sig så här⁵²:

”Jag jobbade som studiehandledare och modersmåslärare ganska direkt efter att jag kom till Sverige. Det var bra att jag fick jobb. Jag ville bara få jobb. Men jag var inte nöjd. Jag ville jobba som lärare inom mina ämnesområden, som behörig lärare.”

Ingen av deltagarna som hade jobb inom skolsektorn som inte krävde högskoleutbildning hade ombetts visa sitt utlåtande.

Majoriteten jobbar inom sitt utbildningsområde eller har ett kvalificerat arbete

Majoriteten av intervjudeltagarna (20 av 28) arbetade vid tidpunkten för intervjun inom sitt utbildningsområde eller hade en tjänst som krävde högskoleutbildning. Det gällde särskilt personer som fått ett utlåtande som motsvarande en svensk ingenjörsexamen eller antingen hade en utländsk lärarutbildning eller hade arbetat som lärare utomlands. De få lärare som rört sig bort från utbildningsområdet hade fortfarande ett arbete som krävde högskoleutbildning.

Samtidigt innebär det att åtta intervjudeltagare inte hade jobb som krävde högskoleutbildning vid tidpunkten för intervjun. Bara tre av de åtta upplevde att de var på jobbmässigt ”fel plats”. Ingen av de tre hade någonsin arbetat inom sitt utbildningsområde i Sverige eller på ett jobb som krävde den nivå av högskoleutbildning som deras utländska utbildningar hade bedömts motsvara.

---

52 Magda har en kandidatexamen från Mellanöstern, fick uppehållstillstånd som asylsökande, arbetar inom offentlig sektor och hade bott 16 år i Sverige vid intervjutillfället.

I den här delen av rapporten används uttrycken **”rätt jobb”** och **”ett jobb”** samt att vara **”rätt placerad”** på arbetsmarknaden. 53 ”Rätt” betyder i det här sammanhanget ett jobb inom individens utbildningsområde och på ”rätt utbildningsnivå”, det vill säga ett kvalificerat arbete som kräver en högskoleutbildning. Rätt kan också enbart betyda ett arbete på **”rätt utbildningsnivå”**.

”Ett jobb” indikerar följaktligen att individen inte arbetar inom sitt utbildningsområde och/eller inte har ett jobb som kräver högskoleutbildning. Ett jobb, utan citationstecken, används i den vanliga betydelsen av att ha ett jobb.

I rapportens första analysdel, den statistiska uppföljningen, används begreppen ”arbete” för ”ett jobb” och ”kvalificerat arbete” för ”rätt jobb”. ”Rätt jobb” handlar i statistiken endast om utbildningsnivå, inte inriktning.

Studier i Sverige som biljett in på arbetsmarknaden

En betydande del av de intervjudeltagare (17 av 20) som arbetade inom det område och på den nivå de hade utbildat sig för, eller hade annat jobb som krävde högskolestudier när intervjun gjordes, hade läst på eftergymnasial nivå (högskola eller, i ett fall, yrkeshögskola) i Sverige. Alla hade studerat inom eller nära samma område som deras utländska utbildning. Majoriteten hade använt utlåtandet för att söka till studier.

De flesta hade läst hela program, främst magister- eller masterprogram, och ofta program på engelska. Tre hade dock läst utländska lärares vidareutbildning, ULV⁵⁴, och en hade läst vidareutbildning av lärare, VAL⁵⁵. En deltagare hade läst ett kandidatprogram inom ett helt nytt område och ett par personer hade läst kurser för att spetsa sin kompetens inom ett visst område. Bara en deltagare hade ”läst om sin utländska utbildning för att få en svensk examen inom samma område. Det betyder att det inom den intervjuade gruppen inte fanns en generell uppfattning om att man måste läsa om sin utländska utbildning för att få jobb inom sitt område i Sverige.

Skälen till att studera i Sverige var dels att deltagarna ville komplettera sin utländska utbildning med till exempel svensk lagstiftning och regler. Dels såg deltagarna studier som en möjlighet som var intressant i sig snarare än något de upplevde krävdes för att ta sig in på arbetsmarknaden. Marcos⁵⁶ hade redan tidigare velat läsa en motsvarande utbildning i sitt hemland och sa:

---

53 Jämför TCO 2013.

54 Se <https://www.studera.nu/att-valja-utbildning/lararutbildningar/lararutbildningsguiden/ulv/> (Hämtad 2023-02-20).

55 Se <https://www.studera.nu/att-valja-utbildning/lararutbildningar/lararutbildningsguiden/val/> (Hämtad 2023-02-20).

56 Marcos har en masterexamen från Latinamerika, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, arbetar inom offentlig sektor och hade bott 16 år i Sverige vid intervjuutläppet.

”När jag flyttade hit tänkte jag: Oj, det finns utbildningar! Det är lika bra att börja läsa den jag vill.”

Flera uttryckte också att de tänkte att det var en väg in på arbetsmarknaden, även om studierna i sig också var något de ville göra och uppskattade.

I de fall deltagarna hade läst en fullständig svensk utbildning upplevde de att arbetsgivarna främst var intresserade av den, snarare än av den utländska utbildning de fått ett utlåtande över. Det handlar sannolikt, i alla fall delvis, om att den svenska utbildningen i de flesta fall var en högre utbildning än den utländska. Flera intervjudeltagare trodde dock att det också handlade om att det var just en utbildning från ett svenskt lärosäte.

Generellt ansåg deltagarna att den svenska utbildningen hade underlättat för dem när de sökte jobb. Å andra sidan hade majoriteten inte börjat söka kvalificerade jobb inom sitt område innan de hade avslutat den svenska utbildningen. Att deltagarna *upplevde* att arbetsgivare var mer intresserade av den svenska utbildningen betyder inte att det var så. Med det sagt så visar tidigare studier att arbetsgivare gärna ser att en person med en utländsk utbildning också har en svensk examen eller åtminstone har läst vid ett svenskt lärosäte, även om studierna inte resulterade i en examen.⁵⁷

Ytterligare några deltagare hade läst privata utbildningar, utbildningar som bekostades av arbetsgivaren (till exempel lokförarutbildning) eller komvuxutbildningar (till exempel undersköterskeutbildning). Anledningen var att utbildningarna ledde fram till områden där det var lätt att hitta jobb direkt efter avslutad utbildning. Den här gruppen deltagare klassas statistiskt sett som att arbeta på ”fel utbildningsnivå” men upplevde i de flesta fall själva att de var på ”rätt plats”.

Utbildning och kunskaper i svenska är lika viktigt för att få ”rätt jobb”

I princip alla deltagare hade läst svenska i någon form. Längden på studierna varierade dock, från någon vecka till tre till fyra år. Det stämmer överens med resultaten i en tidigare analys gjord av UHR som visar att en stor andel av de personer som fått ett utlåtande över sin utländska högskoleutbildning läser svenska två år efter de fått ett utlåtande.⁵⁸ De intervjudeltagare som hade läst svenska under flera år hade i många fall arbetat samtidigt, ofta heltid, och läst till exempel sfi (svenska för invandrare) och andra svenskkurser på kvällstid.

Vissa deltagare såg svenska språket som viktigast för att kunna få ett arbete medan andra sa att deras utbildning var det som avgjorde. De flesta tyckte dock att språk och utbildning var lika viktigt. Nour⁵⁹ sa att:

---

57 Alireza Behtoui 2008. Fredrik Jonsson och Mikaela Almerud 2010. Martin Nordin 2007. Olof Åslund, Lena Hensvik och Oskar Nordström Skans 2014. Olof Åslund och Oskar Nordström Skans 2010.

58 UHR 2023, diarienummer 3.2.1-00726-2020.

59 Nour har en kandidatexamen från Mellanöstern, fick uppehållstillstånd som asylsökande, jobbar inom offentlig sektor och hade bott 16 år i Sverige vid intervju tillfället.

”Avgörande om du lyckas eller inte, då är det språket, tror jag. För om man inte har ett avancerat svenskt språk, jag skulle kalla det på det sättet, då kanske möjligheterna begränsas. För att om du ska sitta i jobbintervju och inte kan uttrycka dig väl på svenska, det blir ett stort frågetecken, tror jag.”

Samtidigt upplevde flera intervjudeltagare att svenskkunskaper inte var avgörande för att få ett jobb eller kunna utföra sitt arbete. De hade antingen börjat med att jobba på engelska eller under hela sin tid i Sverige jobbat på engelska eller, i några få fall, på sitt modersmål.

De här deltagarna uppskattade samtidigt att kunna svenska i sociala jobbsammanhang. Främst ville de dock ha språket för att kunna använda det utanför jobbet, till exempel i kontakten med förskola och skola.

Deltagare vilkas utbildningar var inriktade på offentlig sektor⁶⁰ behövde ofta mycket bra svenska och några få hade aldrig kunnat jobba inom sitt utbildningsområde på grund av bristande svenskkunskaper. Marta⁶¹, som hade möjlighet att läsa till exempel ULV för att kunna arbeta som lärare, men som i stället hade arbetat som modersmåls lärare sedan hon kom till Sverige, lyfte att hon kunde svenska men inte de termer som krävdes för det ämne hon tidigare undervisat i:

”Då måste jag plugga. Jag kan gå på en svenskkurs (men) [...] där kommer jag inte lära mig de termer och begrepp jag behöver för att undervisa i mitt ämne.”

De deltagare som upplevde att deras utbildning hade varit viktigast för att få jobb och som inte behövde svenska på jobbet arbetade främst inom bristyrken som ingenjörer eller inom IT-sektorn. De jobbade också främst inom privat sektor. De hade alla fått jobb snabbt och nämnde vid flera tillfällen att det var brist på personer med deras utbildning på arbetsmarknaden. Lärare är också ett bristyrke men eftersom svenska är ett krav för att kunna få lärarlegitimation⁶² så är deras väg längre.⁶³

---

60 Med offentlig sektor avses i rapporten även förskola, skola och vård och omsorg som bedrivs i privat regi. Detta eftersom intervjudeltagarna som arbetade inom välfärdsyrken inte fick frågan om de arbetade i offentlig eller privat sektor och de uppgifter som utförs inom förskola, skola, och vård och omsorg är ungefär desamma oavsett offentlig eller privat huvudman.

61 Marta har en masterexamen från Europa, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, jobbar inom offentlig sektor och hade bott 15 år i Sverige vid intervjutillfället.

62 Minimikraven för lärarlegitimation är att personen har en utbildning som lärare och att utbildningen, tillsammans med personens samlade meriter, motsvarar en svensk lärarutbildning, samt att personen har goda kunskaper i svenska och kunskap inom vissa områden som motsvarar en svensk lärarutbildning. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/lararlegitimation-och-forskollararlegitimation/lararlegitimation-och-forskollararlegitimation-med-utlandsk-examen/krav-for-att-fa-legitimation-med-utlandsk-utbildning> Hämtad 2023-02-20.

63 Se till exempel Catarina Economou och Elin Ennerberg 2022.

Individens upplevelse av utlåtandets betydelse och nytta

Bedömning av utländsk utbildning har, som nämnts tidigare i rapporten, ett klart arbetsmarknads- och studieperspektiv. I det här avsnittet diskuteras hur intervjudeltagarna själva tänkt runt sitt användande av det. Även om de i många fall har visat utlåtandet för en arbetsgivare eller använt det till studier har utlåtandet också haft betydelse på andra sätt i deras integrationsprocess i Sverige.

Flera anledningar att söka en bedömning av sin utländska utbildning

För ungefär hälften av intervjudeltagarna var den främsta anledningen till att de sökte om en bedömning just att de trodde att ett utlåtande som visade vilken svensk examen deras utländska utbildning motsvarade skulle underlätta deras jobbsökande. Bianca⁶⁴ sa att:

”Jag var lite orolig där innan jag visste vad min utbildning motsvarade. Det är väldigt svårt att säga, man kan gissa och se hur många år man har pluggat men sen... (Som arbetsgivare) måste man nästan lita på mitt ord, jag tänkte att det är nog bättre att någon myndighet säger att det här motsvarar det här.”

De flesta deltagarna hade dock svårigheter att uttrycka på vilket sätt de hade trott att utlåtandet skulle hjälpa dem i deras etablering på arbetsmarknaden, även om de angav att det var anledningen eller en viktig anledning bland flera till att få ett utlåtande. Vera⁶⁵ uttrycker det så här:

”Någonstans ville jag ha ett godkännande och någonstans trodde jag att det kunde leda till jobb.”

Det är detta ”någonstans” som kan utläsas mellan raderna i deltagarnas berättelser. Det fanns en självklarhet hos de flesta intervjuade i att deras utbildning dels var viktig för dem i sig själv och därför skulle användas, dels ett antagande och förväntan om att den skulle godtas och räknas med av svenska arbetsgivare. Alla upplevde det dock inte så. Som diskuteras i avsnittet ”Rätt jobb” jämfört med ”ett jobb” övergav vissa deltagare redan innan de började söka jobb eller snart därefter uppfattningen att den utländska utbildningen var deras biljett in på den svenska arbetsmarknaden.

---

64 Bianca: se ovan.

65 Vera har en masterexamen från Europa, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, arbetar inom offentlig sektor och hade bott 15 år i Sverige vid intervjutillfället.

För flera deltagare handlade en bedömning om att de ville veta om det arbete de lagt ner på sina studier räknades i Sverige Andra sökte utlåtandet "för sig själva". Flor⁶⁶ sa att:

"Utlåtandet visar hur det här landet betraktar oss. [...] Man får lite tydlighet."

Vissa deltagare uttryckte också att det att ansöka om en bedömning och sedermera få ett utlåtande var att följa stegen i en outtalad integrationskedja och Flor fortsatte med:

"Det var den vägen man skulle ta för att göra saker rätt från början. I den processen av att etablera sig i Sverige ingick så klart att lära sig språket och ja... få ett utlåtande för sina studier."

Ett annat steg i en sådan kedja var att som Magda⁶⁷ sa att:

"Jag tänkte att jag hade någonting i handen till att börja med. Jag kunde planera."

Deltagarna såg med andra ord ett utlåtande som ett steg på vägen på till att förstå sin plats i Sverige. Ibland hade de haft förväntningar på att utlåtandet skulle hjälpa dem in på arbetsmarknaden eller hitta ett jobb som motsvarade deras utbildningsinriktning eller -nivå i större utsträckning än vad de upplevde att det gjorde. Samtidigt uttryckte de också att det gav en säkerhet att veta att utbildningen motsvarade en svensk examen vilket även innebar att utlåtandet gav dem en möjlighet att planera livet i Sverige.

Svaret på frågan om varför intervjudeltagarna sökte en bedömning var med andra ord mångfacetterat. Det berodde på en kombination av vilket slags utbildning de hade, om de hade tankar på vidare studier eller inte och att vilja veta vad deras utbildning var värd: om den, och ofta i förlängningen, de själva och det de tidigare åstadkommit räknades i det nya landet. Det handlade med andra ord inte bara om arbetsmarknadsetablering och studier, även om det för de flesta var en viktig delledning. Att börja tillhöra ett nytt land, det vill säga att integreras, består av en serie komplexa steg där ett jobb bara är ett, om än ett viktigt, steg.

Kunskap om möjligheten att söka en bedömning kom främst från familj och vänner

Den stora majoriteten av intervjudeltagarna hade fått reda på att det fanns en möjlighet att få sin utländska utbildning bedömd genom familj eller vänner eller genom att själva söka på nätet. Sex deltagare kom ihåg att de fått

---

66 Flor har en kandidatexamen från Latinamerika, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, arbetar inom offentlig sektor och hade bott 13 år i Sverige vid intervjutillfället.

67 Magda: se ovan.

informationen när de läste sfi, av handläggare på Arbetsförmedlingen eller kommunens vägledare. En lika stor grupp kom inte ihåg hur de fått informationen men spekulerade om huruvida det var från chefer och kollegor, när de läste en utbildning som till exempel Korta vägen⁶⁸ eller att de själva letat på nätet.

Det finns anledning anta att fler personer som i dag ansöker om en bedömning inte själva har behövt ta reda på att möjligheten finns. I och med 2010 års etableringsreform⁶⁹ fick Arbetsförmedlingen ett större ansvar att informera om möjligheter som kan bidra till att invandrade personer kommer i arbete, till exempel att få sin utländska utbildning bedömd av UHR.

Två tredjedelar av deltagarna hade visat sitt utlåtande för en arbetsgivare

Ungefär en tredjedel av intervjudeltagarna hade varit med om att en arbetsgivare aktivt hade bett att få se deras utlåtande. Något fler hade självmant delat med sig av utlåtandet genom att skicka med det i sina jobbansökningar eller skriva på sitt cv att utbildningen motsvarade en viss svensk examen enligt Högskoleverket (nuvarande UHR). Bianca⁷⁰ motiverade att hon skickat sitt utlåtande tillsammans med sina jobbansökningar så här:

”Jag tänkte att det skulle vara viktigt, för de jämför mig med kandidater som är från Sverige, så om de inte vet (vad min utbildning innebär) kommer de bara lägga min ansökan åt sidan. Varför skulle de ringa mig och fråga, ”Kan du komplettera?” Det gör ingen. Så jag tyckte att det var bättre att ha det med.”

I en tidigare rapport⁷¹ har UHR kunnat visa att arbetsgivare som sett ett utlåtande lägger stor vikt vid det. Arbetsgivare vill också se utlåtandet tidigt i rekryteringsprocessen vilket stämmer med vad Bianca föreställer sig i citatet. Att skicka med utlåtandet med en jobbansökan kan på så sätt förhindra att en person med en utländsk utbildning blir bortsållad i det första urvalet av kandidater till en tjänst.

När utlåtandet skickades med i en jobbansökan behövde arbetsgivaren naturligtvis inte fråga efter det vid ett senare tillfälle. Det innebär att det inte går att avgöra om arbetsgivaren skulle ha gjort det eller inte. För de arbetsgivare som inte tidigare visste om att det går att få en utländsk utbildning bedömd bidrar ett utlåtande som skickas med som bilaga i en jobbansökan till att göra dem uppmärksamma på att möjligheten finns. Det skulle kunna bidra till att de i framtiden inte lägger ansökningar från sökande med utländsk

---

68 Korta vägen är en förberedande utbildning som vänder sig till akademiker och syftar till att öka individens möjligheter att få ett jobb inom sitt kompetensområde.

69 Etableringsreformen (fr o m 2018: etableringsprogrammet) infördes 2010 och syftar till att nyanlända som har fått uppehållstillstånd i Sverige snabbt ska etablera sig på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen ansvarar för programmet.

70 Bianca: se ovan.

71 UHR 2023:3.

utbildning åt sidan för att de inte förstår vad utbildningen innebär utan efterfrågar ett utlåtande i stället.

Två tredjedelar av intervjupersonerna hade visat sitt utlåtande i åtminstone en rekryteringsprocess. Några av dem hade ombetts att visa utlåtandet för flera olika arbetsgivare. Det vanligaste var dock att bara en arbetsgivare bett att få se utlåtandet. Det skedde inte nödvändigtvis på deltagarens första arbetsplats utan kunde vara på den andra eller tredje arbetsplatsen, eller i några fall, mycket senare i deltagarens karriär i Sverige.

Däremot hade totalt en tredjedel av intervjupersonerna inte använt sitt utlåtande alls på arbetsmarknaden. Av dem hade ett par använt det för studier men majoriteten i den här gruppen hade inte använt sig av det alls, varken i kontakt med arbetsgivare, inför studier eller på något annat sätt. Det skulle kunna peka på att de arbetsgivare de sökt jobb hos litade på deras utländska utbildning, vilket är positivt ur både individens och samhällets perspektiv.

Många deltagare upplevde att utlåtandet var viktigt för att få ett kvalificerat jobb

De individer som ingår i studien som den här rapporten bygger på fick sina utlåtanden mellan 2007 och 2011. Det innebär att det har gått en längre tid från det att de fick sitt utlåtande till tidpunkten för intervjun. Deltagarna hade därför möjlighet att reflektera över sitt arbetsliv i Sverige på ett mer övergripande sätt än om de relativt nyligen bosatt sig i Sverige och påbörjat sin arbetsmarknadsetablering. Alla hade bytt jobb minst en gång och kunde jämföra olika arbetsgivares intresse för utlåtandet och på vilket sätt de upplevde att utlåtandet hade hjälpt dem eller inte på arbetsmarknaden. Många hade också, som diskuterades tidigare, hunnit studera.

Majoriteten av intervjudeltagarna sa att utlåtandet hjälpt dem på olika sätt. Ibland var det en känsla av att "veta vad man är värd", men ofta gav de mer konkreta exempel både gällande arbete och studier. Gloria⁷², som läst en yrkeshögskoleutbildning, sa:

"(Utbildningen) hade krav på behörighet. Och då tänkte jag att har man en sådan här högskoleutbildning så borde det räcka, att man inte behöver gå tillbaka till komvux och plugga matte och engelska och alla de här ämnena som de krävde."

Marcos⁷³ framhöll på ett liknande sätt att:

"(Utlåtandet) underlättade jättemycket, många saker. Som att söka jobb eller inte behöva sätta mig och plugga igen och så vidare."

Bianca⁷⁴, som fick sitt första kvalificerade jobb genom kontakter, berättade när hon sökte nytt jobb att:

---

72 Gloria: se ovan.

73 Marcos: se ovan.

74 Bianca: se ovan.

”Jag tror det var viktigt att ha utlåtandet just den gången, för att kunna byta till ett jobb där ingen kände mig. [...] Det var faktiskt väldigt viktigt att ha det där pappret. Så jag är glad att jag gjorde det (sökte om bedömning av sin utbildning). Ja, jag hoppas ni fortsätter med det, för jag tror att det kommer att hjälpa andra att validera den utbildning man har.”

Precis som Bianca talade flera andra deltagare om vikten av utlåtandet som en referens, till exempel Jorge⁷⁵ som sa att:

”Utlåtandet är en bra referens att presentera, hur min historia i (utbildningslandet) och Sverige är relaterade. Så jag tror det är superviktigt.”

Intervjudeltagarna trodde att arbetsgivarna inte skulle känna till det utländska lärosätet eller hur betyg sattes och studenter rankades där. Utlåtandet bidrog, i deras ögon, till att intyga universitetets och utbildningens validitet, inte bara dess innehåll och motsvarande svensk examen. Eftersom en del av processen är just att utreda lärosätets validitet stämmer det väl överens med förhoppningen från svenska myndigheters sida om vad utlåtandet kan bidra med.

Naturligtvis var det också så att vissa intervjudeltagare inte hade upplevt att utlåtandet hjälpte. Ett fåtal deltagare som hade tagit med det i jobbsökningar upplevde att det inte hade hjälpt dem att komma på intervju eller bli erbjuden en tjänst. De trodde att utlåtandet i vissa fall pekade ut dem som överkvalificerade för de jobb de varit tvungna att söka när de inte kunnat hitta kvalificerat arbete inom sitt område

Det här avsnittet avslutas med Sara⁷⁶ som i mer detalj utvecklade hur hon upplevde att utlåtandet hade hjälpt henne. Även om hon inte var representativ vad gäller de starka känslor hon uttryckte satte hon ändå fingret på vad flera deltagare förmedlade om vad det kan innebära att ha möjlighet att arbeta inom det yrke och på den utbildningsnivå man är utbildad och hur utlåtandet kan bidra till det:

”Jag kunde inte föreställa mig att ha ett sånt jobb (som jag har nu) när jag landade i Sverige först. Så det är fantastiskt, jag känner mig så lycklig. Som man vinner på bingolotto, typ hela tiden. [...] Även om det (processen för att få ett utlåtande) inte var smidigt, det ledde till nånting som var jättebra. [...] Jag är jättetacksam över den här möjligheten. [...] Genom att erbjuda den här tjänsten att översätta mitt diplom (får Sverige) en färdigutbildad person att använda på arbetsmarknaden här, det tycker jag är mycket att vinna på.”

---

75 Jorge har en masterexamen från Latinamerika, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, arbetar inom privat sektor och hade bott 15 år i Sverige vid intervjutillfället.

76 Sara har en masterexamen från Europa, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, arbetar inom offentlig sektor och hade bott 12 år i Sverige vid intervjutillfället.

Lärare hade blandade erfarenheter av utlåtandet

I utlåtandet för personer som hade en utländsk lärarutbildning bifogas information om hur den sökande kan komplettera sin utbildning för att arbeta som lärare i Sverige.⁷⁷ För att bli behörig lärare krävs lärarlegitimation.

Många intervjudeltagare ville berätta om sina erfarenheter av att ansöka om legitimationen. Det är Skolverket som utfärdar legitimationen och som ansvarar för ansökningsprocessen. Eftersom intervjudeltagarna hade använt utlåtandet för att ansöka om sin legitimation var ansökningsprocesserna för utlåtandet och lärarlegitimationen nära kopplade och i många fall omöjliga för deltagarna att särskilja. Å ena sidan uttryckte de att den information de fått tillsammans med utlåtandet varit användbar i processen. Å andra fanns det en frustration. Adrian⁷⁸ förklarade att anledningen till att han ställde upp på en intervju var just kopplingen mellan utlåtande och lärarlegitimation och hans frustration över processen:

”Det här (att få berätta om utlåtandet) var jätteintressant för mig i och med att det här var något som hjälpte mig och samtidigt något som gjorde mig så förbannad. [...] (Jag fick svar från Skolverket att) ”du kan kontakta utbildningsministern i (utbildningslandet) som kan skicka ett intyg (över din utbildning)” Alltså, det var verkligen såna utmaningar jag ställdes inför. Och jag fick till och med intyg från utbildningsdepartementet i (utbildningslandet). Alltså, tänk hur lång väg jag fick ta för att (få lärarlegitimation).”

Även om ansvaret ligger på Skolverket startade alltså vägen till lärarlegitimation för deltagarna i utlåtandet. De kände stor frustration över svårigheterna att kunna börja arbeta inom detta bristyrke i Sverige. Det genomsyrade i flera fall hela intervjun. Samtidigt innebar ett utlåtande som visade att deltagarna hade en utländsk lärarutbildning att de hade möjlighet att börja vikariera som lärare i princip omgående. Bland intervjudeltagarna gällde det främst lärare som undervisade inom ämnesområden som var av sådan karaktär att de kunde undervisa på främst engelska. Exempel som gavs var språk- och idrottslärare.

”Rätt jobb” jämfört med ”ett jobb”

Intervjudeltagarna ombads också att berätta hur de upplevde att arbeta eller inte arbeta inom sitt utbildningsområde eller utbildningsnivå och hur det påverkade deras upplevelse av att leva och arbeta i Sverige.

---

77 Från och med 2011, då lärarlegitimation infördes, skiljer sig informationen från tidigare då införandet gav generell information om eventuella kompletteringar den sökande kunde göra för att arbeta som lärare. Efter 2011 ger den information om hur man ansöker om lärarlegitimation.

78 Adrian har en kandidatexamen från Europa, fick uppehållstillstånd p.g.a. en svensk partner, arbetar inom offentlig sektor och hade bott 14 år i Sverige vid intervjuutläppet.

De flesta ville initialt ha "ett" jobb men vad det betydde varierade

Även om "rätt jobb" var slutmålet för de allra flesta intervjudeltagarna var "ett jobb" oftast viktigast precis när de hade flyttat till Sverige. De jobben krävde generellt inga kvalifikationer och fanns ofta inom områden som restaurang och service.

Skälet till att deltagarna ville ha "ett jobb" varierade dock. Det handlade inte alltid främst om försörjning, även om det var en delförklaring för alla. Andra anledningar var att de ville komma åt den känsla av självständighet som en inkomst för med sig, den sociala aspekten av att ha ett jobb, att lära sig svenska och möjligheten att så småningom få ett bättre, mer kvalificerat jobb på samma arbetsplats.

För vissa deltagare betydde "ett jobb" om att de hade tagit ett jobb som krävde högskoleutbildning och ofta var inom deltagarens utbildningsinriktning men som de inte själva upplevde vara "rätt jobb". Det var oftast deltagare som var ingenjörer eller arbetade inom IT. Det visar dels på arbetskraftsbristen inom de kategorierna, dels på vilka framtida möjligheter deltagarna såg i Sverige. Det är också ett exempel på att personer med en utländsk utbildning arbetar inom bristyrken och bidrar till och säkrar Sveriges kompetensförsörjning.

Flera deltagare pratade inte om sitt första jobb i Sverige som det första jobbet eftersom jobbet inte var "rätt jobb". De uppfattade bara ett kvalificerat jobb som ett faktiskt jobb. För vissa var det till och med svårt att prata om de enklare jobb de hade tagit i början när de flyttade till Sverige. De bytte i stället ämne eller var mycket kortfattade.

De som snabbt fått jobb som motsvarade deras utbildningsnivå men inte upplevde det som "rätt jobb" använde flera gånger städning som ett exempel på vad de aldrig skulle kunna tänka sig att göra bara för att ha "ett jobb". De var i en position där de hade möjlighet att avfärda vissa arbetsområden samtidigt som de verkade ha svårt att föreställa sig en situation som skulle kunnat se annorlunda ut för just dem själva.

Den sortens serviceyrken som deltagarna nämner är yrken som generellt inte har hög status i det svenska samhället. Det är alltså inte bara bland intervjudeltagarna som jobben ses som lågstatus. Att ha en högre (ibland mycket hög) status och tappa den i ett svep kan vara svårt, något som Julia och Barbara uttryckte i avsnittet Intervjudeltagarnas väg till arbete. Båda beskrev att de upplevde att de när de flyttade till Sverige "föll från toppen" och "sjönk hela vägen ner" och de starka känslor av ledsenhet men också skam som status- och identitetstappet innebar. Det har även beskrivits i andra studier.⁷⁹

Det var viktigt för deltagarna att få använda sin högskoleutbildning

Julias och även andra deltagares berättelser pekar på hur "rätt jobb" kan vara kopplat till självkänsla och identitet, tolkat här som yrkesidentitet och

---

79 Sara Ahlstedt 2015, 2016.

därmed de känslomässiga kopplingar som många har till sitt jobb. När det gällde "rätt jobb" var lön en viktig faktor men inte den enda. För flera intervjudeltagare handlade det om var på arbetsmarknaden de upplevde att de "hörde hemma". Marcos⁸⁰ sa att när han flyttade till Sverige:

"var det någon som tipsade, "Ta inte det första jobbet du får för det kommer prägla din karriär". Och första jobbet är kanske i servicebranschen. Och det har varit så att varje jobb (jag haft) här och i (hemlandet) har lett till nästa. Avvakta."

Att ta första bästa jobb skulle för Marcos del alltså ha kunnat innebära att han inte skulle få jobba där han "hörde hemma". Han skulle inte ha fått använda sin utbildning och skulle inte haft "rätt jobb", varken ur sitt eget eller ett samhällets. Därför följde han rådet han fått om att avvakta.

I några fall sa deltagarna att de skulle ha lämnat Sverige om de inte hade kunnat få ett kvalificerat jobb. Det valet är dock bara möjligt för personer som har flyttat till Sverige frivilligt och som har en enkelt internationellt gångbar utbildning. Som nämndes tidigare kräver olika yrken olika grad av kunskap i det lokala språket vilket också innebär att det främst är personer som kan arbeta på engelska som kan välja att flytta för att få "rätt jobb".

Att jobba inom sitt utbildningsområde och på "rätt utbildningsnivå" handlade för deltagarna också om att få använda sin utbildning och att något de lagt flera år på inte skulle vara bortkastat. Nour⁸¹ uttryckte det som att hon hade:

"slösat en hel del av mitt liv på detta (hennes utbildning) och jag vill helst jobba (inom mitt yrke). [...] När man kommer från akademikervärlden, då kan du inte säga, men jag kan sitta i kassan. Du måste värdesätta det du läst tidigare för att kunna se att du har mycket mer i bagaget än de andra. Och för mig är det absolut ologiskt att man ska jobba med någonting man inte är utbildad för."

Det finns en stolthet hos Nour som handlar mindre om att hon identifierar sig med sitt yrke och mer om att hon lyfter fram det arbete och den tid hon lagt på sin utbildning för att trycka på att det är viktigt att komma ihåg att hon kan bidra med något specifikt. Att det är "ologiskt" att "jobba med någonting man inte är utbildad för" kan också översättas till resursslöseri för både individen och samhället som då inte nyttjar de kompetenser som finns.

Vidare behövde "ett jobb" inte förbli "ett jobb" utan kunde ibland leda till "rätt jobb". Det gällde särskilt personer som hade en utbildning inriktad på pedagogik och social omsorg. Lärare hade som nämnts tidigare i de flesta fall hittat sina första jobb inom skolsektorn, till exempel som modersmåls lärare eller studiehandledare. För dem verkade det finnas en logisk progression från pedagogiska jobb som inte krävde lärarlegitimation till att kunna arbeta som

---

80 Marcos: se ovan.

81 Nour har en kandidatexamen från Mellanöstern, fick uppehållstillstånd som asylsökande, arbetar inom privat sektor och hade bott 16 år i Sverige vid intervjuutillfället.

behörig lärare. Till stor del hängde det samman med att de identifierade sig starkt med sin yrkesroll samtidigt som både lärare och andra slags pedagogiska jobb är bristyrken. Det innebar att de kunde få arbete inom skolsektorn relativt snabbt. Lärarna hade därför möjlighet att tydligt se vägen fram till "rätt jobb" och kunde lära sig svenska och läsa kompletteringskurser medan de arbetade inom sin sektor. I några fall fick deltagarna jobb som behöriga lärare på den skola där de redan arbetade.

För vissa deltagare var "ett jobb" "rätt jobb"

För en handfull intervjudeltagare har dock "ett jobb" varit "rätt jobb". Att få använda sin utländska högskoleutbildning har varit underordnat att ha ett arbete över huvud taget. De valde att läsa en kortare utbildning på till exempel komvux inom ett bristyrkesområde som i princip garanterade dem jobb när de var färdiga. Exempel på sådana yrken är undersköterska och lokförare. Sally⁸² sa:

"Jag hade mitt fokus på att nu måste jag jobba och hitta en utbildning som leder direkt till jobb. [...] Jag har inte försökt (att använda utlåtandet för att söka jobb inom mitt utbildningsområde). För mitt fokus var jag måste jobba. Jag ville inte gå till socialkontoret och be om socialbidrag."

Andra hade valt ett annat yrke för att de inte fick jobb inom sitt utbildningsområde. Salman⁸³ insåg snabbt att den inriktning hans utbildning hade gjorde den i princip oanvändbar i Sverige men sa samtidigt:

"Jag har varit aktiv i mina val (av jobb och utbildning). Det var alltid nödvändigt för mig. Annars skulle jag ha hamnat i ett kök någonstans."

Hans upplevelse var att hans nuvarande jobb var "rätt jobb" för honom just nu, även om det inte krävde en högskoleutbildning. Bland de cirka 6 000 personer som statistiskt sett hade "fel jobb", det vill säga ett jobb som inte kräver högskoleutbildning, åtta år efter utlåtandet så kan det antas att det finns många personer som resonerat just som Sally och Salman och som upplever att de har "rätt jobb" ändå.

Gränsen mellan "ett jobb" och "rätt jobb" var dock ganska suddig för de intervjudeltagare som inte hade ett arbete som krävde högskoleutbildning. Samtidigt som de uttryckte att de gjort ett aktivt val och att de trivdes med sina jobb fanns det en besvikelse över att inte ha fått möjlighet att arbeta inom sitt yrke. Men de hade utbildat sig inom bristyrken, vilket inte bara innebar att de snabbt fick jobb utan också att de på en samhälllig nivå bidrog till Sverige kompetensförsörjning.

---

82 Sally har en kandidatexamen från Mellanöstern, fick uppehållstillstånd som asylsökande, arbetar inom offentlig sektor och hade bott 14 år i Sverige vid intervjutillfället.

83 Salman: se ovan.

Arbetsmarknads- etableringen för invandrade personer med utlåtande på längre sikt – avslutande reflektioner

För samhället innebär ett kvalificerat jobb generellt att en viktig resurs är på "rätt" plats. Det innebär att en person med högskoleutbildning har ett arbete där en högskoleutbildning krävs och delvis även att personen arbetar inom det område den är utbildad för. Utbildningen används då där den gör bäst nytta ur ett samhällligt perspektiv. En person med en utländsk högskoleutbildning är dessutom en tillgång för Sverige genom att utbildningen inte betalades av det svenska samhället. Ur individens perspektiv innebär "rätt jobb" att kunna använda sin högskoleutbildning och generellt också att få den lön ett kvalificerat jobb i många fall medför.

Utlåtandet är en fördel i den långa etableringsprocessen

Statistiskt sett tar det längre tid för personer som har invandrat till Sverige att få ett arbete över huvud taget och att få ett kvalificerat jobb jämfört med för personer som bott i Sverige i hela sitt liv.⁸⁴ Det gäller oberoende av om personerna har en högskoleutbildning och också ett utlåtande över den utbildningen. Den andel av gruppen med utländsk utbildning som har jobb ökar dock med tiden i Sverige. Längre tid i landet innebär längre tid att lära sig svenska, ansöka om ett utlåtande eller validera sin utbildning eller tidigare förvärvade kunskaper på annat sätt. Det innebär också längre tid för att knyta kontakter som i slutändan kan leda till ett arbete. Många som har fått ett utlåtande studerar också i närtid därefter⁸⁵.

I den studerade gruppen hade 86 procent ett arbete åtta år efter att de fick sitt utlåtande från UHR. Motsvarande siffra för kontrollgruppen som hade en utländsk högskoleutbildning men inte hade ett utlåtande var 79 procent. Dessa siffror kan jämföras med inrikes födda med eftergymnasial utbildning där 90 procent förvärvsarbetade 2015.⁸⁶ Utlåtandet ser alltså ut att ha betydelse för den generella förvärvsfrekvensen.

---

84 Cheung och Hellström 2017. Cheung m. fl. 2017. Bucken-Knapp m. fl. 2020.

85 UHR 2023:5.

86 SCB 2017.

Arbete som inte kräver högskoleutbildning var oftast det första jobbet

Bland personerna som intervjuades var det första jobbet ofta ett som inte krävde eftergymnasial utbildning. Det återspeglas i den statistiska analysen där personer med utländsk högskoleutbildning snabbare får ett arbete som inte kräver högre utbildning. Intervjudeltagarna valde i många fall sådana jobb framför att inte ha ett jobb. Det var viktigt för dem att vara självförsörjande och självständiga. Den sociala aspekten av att ha ett jobb och att lära sig svenska spelade också in. Även om intervjudeltagarna aktivt valde att ta ett jobb som inte krävde högre studier eller ställde krav på kvalifikationer beskrev flera hur svårt det var att inte ha ett sådant arbete. I de fallen hade målet hela tiden varit att hitta ett kvalificerat arbete inom sitt utbildningsområde. Deras förhoppning var att utlåtandet skulle bidra till det.

Vissa intervjudeltagare fick dock kvalificerat arbete relativt snabbt eller hade till och med ett som väntade i Sverige när de flyttade hit. Det gällde främst personer med utbildning inom IT och ingenjörsvetenskap.

För flera av deltagarna som hade arbete innan de flyttade till Sverige eller fick ett snabbt därefter var utlåtandet viktigt för att få jobbet. Arbetsgivare var intresserade av att se det för att försäkra sig om att den utländska utbildningen motsvarade en svensk examen inom samma område.

Personer med utlåtanden hade i större utsträckning kvalificerat arbete

Av de personer som fick ett utlåtande under den studerade perioden hade 42 procent ett kvalificerat jobb åtta år senare. Även om en ännu högre siffra skulle vara att föredra både för samhället och individen kan det jämföras med att bara 27 procent i kontrollgruppen hade ett kvalificerat jobb vid samma tidpunkt. Även om det inte går att visa på ett kausalt samband verkar det alltså som om ett utlåtande bidrar till att en individ ska få ett kvalificerat arbete. Det är rimligt i och med att många yrken som kräver högskoleutbildning också kräver specifik kunskap som förvärvas genom högskoleutbildning. Inom offentlig sektor finns dessutom ofta formella krav på dokumenterad utbildning. Arbetsgivarna vill vara trygga med att en person har rätt kvalifikationer.⁸⁷

UHR har i en tidigare studie visat att arbetsgivare tenderar att sälla bort sökande till en tjänst om det inte finns dokumenterade kvalifikationer.⁸⁸ En av intervjudeltagarna berättade om sina misstankar om att arbetsgivare gör det om de inte förstår den utländska utbildningen. Hon skickade därför alltid med sitt utlåtande när hon sökte jobb.

---

87 UHR 2023:3.

88 UHR 2023:3.

Färre skyddsbehövande hade arbete

Det tar ofta längre tid för skyddsbehövande att få ett arbete än för grupper som har en annan bosättningsgrund.⁸⁹ Också i den studerade gruppen var det personerna med bosättningsgrund "skyddsbehövande och deras anhöriga" som hade ett arbete i minst utsträckning, både fem och åtta år efter utlåandet. En tidigare studie visade på liknande resultat för gruppen som kom som skyddsbehövande från Bosnien till Sverige under 1990-talet. Det tog upp till 13 år för gruppen att nå ungefär samma sysselsättningsgrad som personer födda i Sverige.⁹⁰

Samma sak kunde ses när det gäller kvalifikationsmatchning; färre skyddsbehövande och deras anhöriga hade arbeten som kräver högskoleutbildning än personer med andra bosättningsgrunder. Internationella siffror visar att 60 procent av skyddsbehövande med eftergymnasial utbildning som har jobb är överkvalificerade för sina arbeten.⁹¹ För den här gruppen verkar utlåandet med andra ord göra mindre skillnad än för dem med andra bosättningsgrunder.

Större skillnad för kvinnor med utlåtande

Kvinnor utgör två tredjedelar av gruppen som fick ett utlåtande över en utländsk högskoleutbildning mellan 2007 och 2011. De förvärvsarbetade i lite mindre utsträckning än män strax efter att de hade fått sitt utlåtande men tre år senare hade de kommit i fatt männen. Åtta år efter utlåandetillfället var det något större andel kvinnor som var i arbete än män och de hade i betydligt högre grad ett jobb som motsvarade deras utbildningsnivå. Även andra studier visar att det initialt tar längre tid för kvinnor än för män att få ett arbete som motsvarar deras utbildningsnivå⁹² men att de på lite längre sikt går om män vad gäller kvalifikationsmatchning⁹³.

Det verkar med andra ord som att kvinnor har större nytta av ett utlåtande än män, även om den här studien inte kan isolera effekten av utlåandet. Det kan också vara så att personer som har svårare att få ett arbete ansöker om en bedömning i förhoppningen att det ska underlätta. Eventuellt upplever kvinnor sig vara i större behov av ett utlåtande än män som generellt kommer i arbete snabbare. Bland intervjudeltagarna fanns dock inte någon större skillnad mellan hur snabbt kvinnor respektive män etablerade sig på arbetsmarknaden. Ingen av grupperna var heller mer kvalifikationsmatchad än den andra. Kvinnor var dock föräldralediga i större utsträckning under tiden eller direkt efter att de hade läst svenska och innan de hade etablerat sig på arbetsmarknaden. Även tidigare studier har visat att det är vanligt

---

89 Åslund m. fl. 2017.

90 Bucken-Knapp m. fl. 2020.

91 OECD 2017.

92 Vogiazides m. fl. 2021.

93 Region Skåne 2020.

att kvinnor börjar arbeta senare än män när de har flyttat till Sverige, bland annat på grund av just föräldraledighet.⁹⁴

Lärare var i störst utsträckning kvalifikationsmatchade

Av de utbildningsgrupper som hade fått ett utlåtande hade lärare i störst utsträckning arbete (91 procent) och var kvalifikationsmatchade (53 procent) åtta år efter utlåtandetillfället.⁹⁵ Att de är kvalifikationsmatchade behöver dock inte, som nämnts tidigare, innebära att de arbetar som lärare utan enbart att de har ett jobb som kräver högskoleutbildning. Lärare är ett bristyrke och det är därför viktigt att så många personer som möjligt med en utländsk lärarutbildning har möjlighet att komplettera den och blir legitimerade lärare i Sverige. Bland personerna som intervjuades uttryckte lärare i betydligt högre grad än övriga att de identifierade sig med sitt yrke, att de så att säga "är" lärare.

Olika upplevelser av att ha "rätt jobb"

För de flesta intervjudeltagarna var det viktigt att få använda sin högskoleutbildning. Anledningarna varierade och var komplexa men det handlade till stor del om var på arbetsmarknaden de upplevde att de hörde hemma. De hade en yrkesidentitet och yrkesstolthet, men de kopplade också ett kvalificerat jobb till självkänsla och att accepteras i Sverige. De uttryckte att det var resursslöseri om de inte arbetade inom sitt utbildningsområde och i en tjänst som krävde högskoleutbildning.

Vissa intervjuade personer gick så långt som att säga att de skulle ha lämnat Sverige om de inte fått "rätt jobb". Det valet är dock generellt bara möjligt för personer som har flyttat till Sverige frivilligt, till exempel till en partner som är född och uppvuxen i Sverige, Och för personer som har en internationellt gångbar utbildning där de ofta kan arbeta på engelska.

Samtidigt uttryckte några intervjudeltagare att de hade "rätt jobb", trots att det inte var inom deras utbildningsområde eller krävde högskoleutbildning. Deras fokus hade i flera fall varit att få arbete snabbt. De omskolade sig därför till yrken där det råder brist på arbetskraft för att i princip vara garanterade jobb. Det är på ett sätt en slösad resurs och en extra kostnad för Sverige, men om personerna börjar jobba i ett bristyrke, även om det inte är inom deras utbildningsområde eller kräver högskoleutbildning, så bidrar det till kompetensförsörjningen i ett vidare perspektiv.

---

94 Ruist 2018 från Vogiazides m. fl. 2021.

95 Som jämförelse hade 85 procent av utlåtandegruppen arbete åtta år efter utlåtandetillfället och 42 procent var kvalifikationsmatchade.

Ett utlåtande tycks öka individens produktivitetssignal

En förklaring till att inte fler personer med en utländsk högskoleutbildning har ett kvalificerat arbete är en persons humankapital. Humankapitalet skickar så kallade produktivitetssignaler som ger en indikation på vad en arbetsgivare kan förvänta sig i form av kompetenser och färdigheter.⁹⁶ Utbildning fungerar som en sådan produktivitetssignal.

En tidigare studie som undersökte personer med utländsk högskoleutbildning som kom till Sverige som skyddsbehövande visade att utbildning är den enskilt viktigaste mätbara faktorn för kvalifikationsmatchning.⁹⁷ Även om utbildning och arbetslivserfarenhet från ett annat land ofta har lägre värde på den svenska arbetsmarknaden är det mer sannolikt att personer med utländsk högre utbildning etablerar sig snabbare på arbetsmarknaden och har ett arbete än utrikes födda som har en kortare utbildning eller ingen utbildning alls.⁹⁸

Som etablerats tidigare hade personer som fick ett utlåtande under den studerade perioden åtta år efter utlåtandetillfället ett kvalificerat arbete i högre grad än personer utan utlåtande. Ett utlåtande verkar alltså underlätta för arbetsgivaren att tolka produktivitetssignalen.

Bland de intervjupersoner som hade visat sitt utlåtande för en arbetsgivare trodde de flesta att utlåtandet hade bidragit till att deras högskoleutbildning hade uppfattats ha ett högre värde än om de inte hade haft ett dokument som visade att den motsvarade en svensk högskoleexamen. Om fler arbetsgivare blir medvetna om att utlåtanden finns och vad de innebär är det möjligt att produktivitetssignalen för invandrade personer med högskoleutbildning skulle öka.

Diskriminering av personer med utländsk utbildning påverkar

Det har etablerats att den så kallade närhetsprincipen är viktig för att arbetsgivare ska vilja anställa en person med utländsk utbildning.⁹⁹ Ju närmare Sverige det land den invandrade personen kommer ifrån ligger, både geografiskt och kulturellt, desto mer förtroende har arbetsgivare för personens utbildning. Det beror på att de har mer tillit till länder de upplever att de har kunskap om. Det kan innebära att arbetsgivare sorterar bort och diskriminerar sökande vars utbildningsland de inte kan tillräckligt mycket om.

Att diskriminering utifrån etnicitet och hudfärg förekommer i rekryteringsprocesser är väl belagt¹⁰⁰, likaså att födelseregion påverkar en indi-

---

96 Tibajev 2021.

97 Region Skåne 2020.

98 Vogiazides m. fl. 2021. Cheung m. fl. 2017.

99 Damelang m. fl. 2020.

100 DO 2023. Länsstyrelsen Stockholm 2018.

vids matchning på arbetsmarknaden¹⁰¹. I rekryteringsprocesser behandlas personer med svenskklängande respektive arabiskklängande namn olika.¹⁰² Arbetssökande med arabiskklängande namn får exempelvis färre kallelser till anställningsintervjuer.¹⁰³

Vad gäller utbildningsland har UHR tidigare visat att arbetsgivare har minst förtroende för afrikanska utbildningar, följt av latinamerikanska utbildningar och utbildningar från Mellanöstern. Förtroendet var något större för utbildningar från Asien¹⁰⁴, trots att det är den grupp som har både arbete och kvalificerat arbete i minst utsträckning. Det stöds av tidigare studier som visat att nästan sex av tio personer som är födda i Asien, Afrika och Latinamerika inte har jobb som är i enlighet med deras utbildningsnivå.¹⁰⁵ Inte ens personer från de regionerna som har svensk högskoleutbildning och som har bott i Sverige i över 20 år har kvalificerat arbete i samma utsträckning som personer födda i Sverige.¹⁰⁶ Förhoppningen är att utlåtandet kan bidra till att rasifierade personer får kvalificerade arbeten genom att arbetsgivare får mer insikt i att deras utbildningar motsvarar svenska examina.

Utlåtandet är en viktig pusselbit för integration och kompetensförsörjning

Ett utlåtande över en utländsk högskoleutbildning från UHR är en viktig pusselbit för invandrade personers integration och etablering på arbetsmarknaden. Att ha ett utlåtande över sin utländska högskoleutbildning gör att en invandrad person har större chans både att få ett arbete och, i ännu större utsträckning, att det arbetet motsvarar de kvalifikationer som personen har. Utlåtandet bidrar med värdefull information för arbetsgivare om en invandrad persons utbildning och kunskap. Det kan också hjälpa personen att förstå om och på vilket sätt tidigare studier räknas. Det underlättar för invandrade personer att planera sin framtid i Sverige. För individen handlar det också om yrkesidentitet och om att veta att ens utbildning har ett värde i Sverige. Intervjuerna visade att intervjupersonernas upplevelse av att "vara integrerad" ökade när de visste att deras utbildning var erkänd. Att högskoleutbildningen som personen ägnat många år åt, och i många fall också betalat för, betyder något och är användbar i det svenska samhället var viktigt för personerna. Att ansöka om ett utlåtande blev ett steg i integrationsprocessen.

Genom att ta vara på högskoleutbildning som förvärvats utomlands undviker samhället att slösa en resurs som i stället kan komma till nytta, särskilt i rekrytering till bristyrken, till exempel inom pedagogik och vård, där kompetensförsörjning är en särskilt stor utmaning.

---

101 Region Skåne 2020. DO 2023.

102 Sima Wolgast 2017.

103 DO 2023.

104 UHR 2023:3.

105 SOU 2010:04.

106 Region Skåne 2020.

Studien visar på utlåtagens användbarhet över tid och effekten av utlåtagens bör sannolikt öka ju fler som kommer i kontakt med, och får kunskap om, vad ett utlåtande över en utländsk högskoleutbildning är och hur det kan användas i rekrytering. Det gäller arbetsgivare såväl som arbetsgivarorganisationer, fackförbund, relevanta myndigheter och naturligtvis individer med utländsk utbildning. UHR:s utlåtagens skulle då ha betydelse för ännu fler och göra skillnad såväl för invandrade personers integration och etablering på arbetsmarknaden som för arbetsmarknadens kompetensförsörjning och för det svenska samhället i stort.

Referenser

Ahlstedt, Sara. *The Feeling of Migration: Narratives of Queer Intimacies and Partner Migration*. Linköpings universitet, 2016.

Ahlstedt, Sara. "Doing 'Feelwork': Reflections on Whiteness and Methodological Challenges in Research on Queer Partner Migration." I *Affectivity and Race: Studies from Nordic contexts*, (red.) Rikke Andreassen och Kathrine Vitus. Farnham: Routledge, 2015.

Arbetsförmedlingen. *Arbetsmarknadsutsikterna våren 2022 – Utvecklingen på arbetsmarknaden 2022-2023*. 2022

Arbetsförmedlingen. *Arbetspraktik - skapar möjligheter för framtida anställning*. <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetsgivare/anstallningsstod/praktik-och-arbetstraning/arbetspraktik>. Utan datum. (Hämtad 2023-09-08.)

Arbetsförmedlingen. *Hitta yrkesprognoser*. <https://arbetsformedlingen.se/for-arbets sökande/yrken-och-framtid/hitta-yrkesprognoser/yrkesomraden>. Utan datum. (Hämtad 2023-09-14)

Behtoui, Alireza. "Informal Recruitment Methods and Disadvantages of Immigrants in the Swedish Labour Market." *Journal of Ethnic and Migration Studies*, volym 34, nummer 3, sid. 411-430, 2008.

Bengtsson, Anna och Viberg, Anders. *Etablering på arbetsmarknaden efter kompletterande utbildning – personer med utländsk utbildning*. UKÄ rapport 2021:2. Universitetskanslersämbetet: Stockholm, 2021

Bucken-Knapp, Gregg., Omanović, Vedran., Spehar, Andrea. *Institutions and Organizations of Refugee Integration: Bosnian-Herzegovinian and Syrian Refugees in Sweden*. Cham: Palgrave Macmillan, 2020.

Cheung, Maria och Hellström, Kristin. *Integration på svensk arbetsmarknad – ett internationellt perspektiv*. Arbetsförmedlingen working paper 2017:3. Stockholm: Arbetsförmedlingen, 2017.

Cheung, Maria, Rödin, Magnus, Thunström, Hanna och Wickström Östervall, Linnea. *Kunskapsöversikt: Nyanländas etablering på den svenska arbetsmarknaden*. Arbetsförmedlingen working paper 2017:5. Stockholm: Arbetsförmedlingen, 2017.

Damelang, Andreas, Ebensperger, Sabine och Stumpf, Felix. "Foreign Credential Recognition and Immigrants' Chances of Being Hired for Skilled Jobs—Evidence from a Survey Experiment Among Employers." *Social Forces*, vol.99, nr. 2, sid. 648-671, 2020.

Diskrimineringsombudsmannen. *Rekrytera utan att diskriminera. Vad visar forskningen?* Rapport 2023:5. DO: Stockholm, 2023.

Economou, Catarina och Ennerberg. *Invandrade lärares erfarenheter efter Snabbspåret för lärare och förskolelärare och kompletterande lärarutbildningar*. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) rapport 2022:17. IFAU: Uppsala, 2022.

Hensvik Lena och Nordström Skans, Oskar. *Hur arbetslivserfarenhet och nätverk kan förändra avkastningen på förmågor och utbildning*. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) rapport 2013:14. IFAU: Uppsala, 2013.

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). *Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden*. 2022. <https://www.ifau.se/Press/Forskningssammanfattningar/Utrikes-foddas-eta-pa-arbetsmarknaden/> (Hämtad 2023-09-08).

Jonsson, Fredrik och Almerud, Mikaela. *Arbetsgivarens syn på utlandserfarenhet*. Svenskt näringsliv: Stockholm, 2010

Jusek. *Rätt jobb åt utrikes födda akademiker. En uppdaterad samhällsekonomisk beräkning av en fungerande jobbkedja*. Stockholm: Jusek, 2016.

Landell, Elin. *Försörjning med fördröjning – en ESO-rapport om utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden*. Rapport 2021:7. ESO: Stockholm, 2021.

Länsstyrelsen Stockholm. *Antisvart rasism och diskriminering på arbetsmarknaden*. Rapport 2018:2. Länsstyrelsen Stockholm: Stockholm, 2018.

Martin Nordin. *Invandrares avkastning på utbildning i Sverige*. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) rapport 2010:10. IFAU: Uppsala, 2010.

OECD. *Making Integration Work: Assessment and Recognition of Foreign Qualifications*. OECD Publishing: Paris, 2017.

Olli Segendorf, Åsa. *Job Search Strategies and Wage Effects for Immigrants*. Sofi avhandlingsserie 65. Stockholms universitet, 2005.

Region Skåne. *Högutbildade flykting- och anhöriginvandrares kvalifikationsmatchning på arbetsmarknaden*. Malmö: Region Skåne, 2020.

Rooth, Dan-Olof och Åslund, Olof. *Utbildning och kunskaper i svenska. Framgångsfaktorer för invandrade?* SNS förlag: Stockholm, 2006.

SCB. *Utrikes föddas matchning på arbetsmarknaden i Sverige*. Integration rapport 11. SCB: Stockholm, 2017

SCB. *Trender och prognoser 2020. Befolkning, utbildning, arbetsmarknad – med sikte på år 2035*. Prognosrapport 2021. SCB: Stockholm, 2021.

SCB. *Vilka utbildningar ger jobb? Arbetskraftsbarometern 2022*. SCB: Stockholm, 2022.

SOU 2019:69. Valideringsdelegationen 2015–2019. *Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande: slutbetänkande av valideringsdelegationen*.

- SÖ 2001:46. Sveriges internationella överenskommelser. *Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen.*
- TCO. *Ett jobb eller rätt jobb: Vad påverkar akademikers chanser till en bra etablering på den svenska arbetsmarknaden?* Stockholm: TCO, 2013.
- Tibajev, Andrey. *Bedömning av utländsk utbildning: effekter på sysselsättning och lön.* SNS Analys 72. SNS förlag: Stockholm, 2021.
- Tovatt, Caroline. *Erkännandets Janusansikte: Det sociala kapitalets betydelse i arbetslivskarriärer.* Santérus förlag: Stockholm, 2013.
- UHR. *Erkännande av utländsk utbildning och vidare studier – en väg till arbete.* Rapport 2023:5. UHR: Stockholm, 2023.
- UHR. *Arbetsgivares syn på utlåtanden över utländsk utbildning.* Rapport 2023:3. UHR: Stockholm, 2023.
- UHR. *Vidare studier efter en bedömning av utländsk utbildning. Statistiska analyser.* Internt PM, diarienummer 3.2.1-00726-2020. 2023.
- UHR. *Bedömning – ett redskap för integration? Bedömning av invandrade personers utländska utbildning och deras etablering och kvalifikationsmatchning på arbetsmarknaden.* Rapport 2022:6. UHR: Stockholm, 2022.
- UHR. *Betydelsen av bedömning av utländsk utbildning för etablering på arbetsmarknaden. En kunskapsöversikt.* Rapport 2022:1. UHR: Stockholm, 2022.
- UHR. *Effekter av utlåtandet över utländsk högskoleutbildning: Redovisning av regeringsuppdrag till Universitets- och högskolerådet.* Diarienummer 02684-2013. UHR: Stockholm, 2014.
- Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). *Bedömning av utländsk behörighetsgivande utbildning. Metoder och innehåll.* Rapport från Studerandavdelningens utländska antagningsenhet våren 1991. Universitets- och högskoleämbetet: Stockholm, 1991.
- Vogiazides, Louisa, Bengtsson, Henrik och Axelsson, Linn. *Geographies of Occupational Mismatch: The Case of Highly Educated Refugees and Family Migrants in Sweden.* Kulturgeografiskt seminarium 2021:1. Stockholm: Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet, 2021.
- Åslund, Olof, Forslund, Anders och Liljeberg, Linus. *Flykting- och anhöriginvandrades etablering på den svenska arbetsmarknaden.* IFAU-rapport 2017:14. Uppsala: IFAU, 2017.
- Åslund, Olof, Hensvik, Lena och Nordström Skans, Oskar. "Seeking Similarity: How Immigrants and Natives Manage in the Labor Market." *Journal of Labor Economics*, vol. 32, nr. 3, 2014.
- Åslund, Olof och Nordström Skans, Oskar. "Will I See You at Work? Ethnic Workplace Segregation in Sweden 1985-2020." *Industrial and Labor Relations Review*, vol. 63, nr 3, 2010.

Bilaga 1: Studien Erkännande av utländsk utbildning – ett verktyg för integration?

Den här rapporten är den andra i en serie publikationer som ingår i UHR:s studie *Erkännande av utländsk utbildning – ett verktyg för integration?* Studien fokuserar på olika delar av området bedömning av utländsk utbildning som det relaterar till integration, etablering, kvalifikationsmatchning och kompetensförsörjning på den svenska arbetsmarknaden. Övriga publikationer finns på www.uhr.se

Syftet med studien är att ta fram kunskap som ska komma till nytta för aktörer i samhället som arbetar med kompetensförsörjning och integrationsfrågor och arbetsmarknadsetablerings- och kvalifikationsmatchningsprocesser för invandrade personer. Studiens målgrupper är, utöver UHR, andra myndigheter och aktörer som fackförbund, branschorganisationer och arbetsgivarföreträdare. Också internationella nätverk för frågor som rör bedömning av utländsk utbildning, såsom ENIC-NARIC¹⁰⁷, bedöms ha nytta av studiens resultat.

I studiens publikationer undersöks vilken kunskap och vilket förtroende arbetsgivare som anställer personer med en utländsk gymnasieutbildning eller eftergymnasial yrkesutbildning har för ett utlåtande. Också vilken betydelse en bedömning av utländsk utbildning har för personer som går vidare till studier undersöks. Vidare följs UHR:s rapport *Effekter av utlåtandet över utländsk högre utbildning*¹⁰⁸ från 2014 upp genom en undersökning av utvecklingen av etablering och kvalifikationsmatchning på arbetsmarknaden över tid för personer som fick ett utlåtande över sin utländska högre utbildning mellan åren 2007 och 2011. I studiens publikationer ingår också en kunskapsöversikt¹⁰⁹ som utgör en kunskapsram för de frågor och områden som behandlas i studien.

---

107 European Network of Information Centres/National Academic Recognition Information Centre.

108 UHR 2014.

109 UHR 2022:1.

Bilaga 2: En översikt över området bedömning av utländsk utbildning

Bedömning av utländsk utbildning har de senaste decennierna förekommit i olika former i flera länder. Sverige har genom olika myndigheter gjort bedömningar sedan 1977¹¹⁰ då gymnasieutbildningar började bedömas inom Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). Under åren har bedömningar av gymnasieutbildningar gjorts inom UHÄ, därefter inom Verket för högskoleservice (VHS) och sedan 2013, då myndigheten bildades, inom UHR. Eftergymnasiala yrkesutbildningar började bedömas 2010 av Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) i samarbete med VHS innan verksamheten flyttades till UHR 2013. Bedömningar av utländska högskoleutbildningar startade som försöksverksamhet men permanentades 1987 inom UHÄ. Bedömningsverksamheten för högskoleutbildningar bedrevs sedan inom VHS, därefter mellan 1995 och 2012 inom Högskoleverket (HSV) och sedan 2013 inom UHR.

Bedömning av utländsk gymnasieutbildning i Sverige har från början, och fortfarande i dag, framför allt utgått från regelverket för antagning till högre studier. Fokus för bedömningen har legat på om utbildningen ger behörighet till högre studier, om den ger några särskilda behörigheter och vilket betygsmedelvärde den ger. De förändringar som skett i hur bedömning av gymnasieutbildningar görs har påverkats av ändrade antagningsregler till högre utbildning, både i Sverige och andra länder. På senare år har också en beskrivning av utbildningens inriktning inkluderats i bedömningen.

Utländsk eftergymnasial yrkesutbildning bedömdes initialt mot någon av den svenska yrkeshögskolans examina (yrkeshögskoleexamen eller kvalificerad yrkeshögskoleexamen). Det huvudsakliga bedömningskriteriet var från början enbart utbildningens längd. När examensordningen för yrkeshögskolan uppdaterades 2017 infördes även läranderesultat som ett bedömningskriterium. Vidare har bedömningen successivt breddats för att bättre fånga in den stora variation av eftergymnasial yrkesutbildning som finns i andra länder.

För bedömning av utländska högskoleutbildningar bestod bedömningen i början av ekvivaleringar, det vill säga det krävdes att den utländska utbildningen i detalj motsvarade svensk utbildning för att erkännas. Dagens bedömningar bygger på en betydligt större acceptans för att utbildningar är olika. I dag ges utbildningens lärandemål och syftet med erkännandet större vikt än förut.

---

110 Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) 1991.

Det internationella ramverket för bedömning och erkännande

Inom högre utbildning började praktiken och metoden för erkännande av utländska utbildningar utvecklas i snabbare takt när Lissabonkonventionen¹¹¹ om erkännande av utländska examina för högre utbildning trädde i kraft vid millennieskiftet. Konventionen utvecklades i samarbete mellan Europarådet och Unesco. Dess principer innebär att de anslutna länderna ska erkänna varandras examina och utbildningar (gymnasieutbildning och eftergymnasial utbildning) förutsatt att det inte finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Syftet är att underlätta för både tillträde till studier på eftergymnasial nivå (eftergymnasial yrkesutbildning och högskoleutbildning) och för tillgodoräknande av studieperioder utomlands. Tanken är också att konventionen ska underlätta för individer som söker arbete i ett annat land än där de genomfört sin utbildning.

Sverige är ett av cirka femtio länder som har ratificerat Lissabonkonventionen. Den är införlivad i svensk lagstiftning genom högskoleförordningen. I Sverige tillämpas Lissabonkonventionens principer även för bedömning av utbildning från länder som inte är anslutna till konventionen.

För att utveckla det praktiska arbetet med att erkänna andra länders utbildningsbevis inrättades 1984 nätverket NARIC (National Academic Recognition Information Centre) med EU som huvudman och med ett kontor i varje EU-land. När Lissabonkonventionen trädde i kraft 1999 inrättades även nätverket ENIC (European Network of Information Centres), med Europarådet och Unesco som huvudmän, med ett kontor i varje land som har undertecknat konventionen. ENIC- och NARIC-nätverken har mycket nära samverkan. Sveriges nationella ENIC-NARIC-kontor är placerat inom UHR.

Parallellt med Lissabonkonventionen har den så kallade Bolognaprocessen utvecklats. Bolognaprocessen är ett mellanstatligt samarbete som inleddes 1999. Målet med samarbetet är att Europa ska vara ett sammanhållet område för högre utbildning där det är lätt för högskolestudenter att röra sig över nationsgränserna för att studera eller forska. Bolognasamarbetet omfattar i dag 49 länder¹¹². Förutom samarbete inom erkännandefrågor har samarbetet också lett till att de nationella utbildningssystemen har reformerats för att bli mer jämförbara, gemensamma ramverk för kvalitetssäkring har också etablerats.

De europeiska och svenska referensramarna för kvalifikationer

EU antog 2008 och 2017 rekommendationer om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande, EQF (European Qualifications Framework).¹¹³ Genom EQF infördes en gemensam och neutral referensram med åtta nivåer av kvalifikationer som ska fungera som ett verktyg för jäm-

---

111 SÖ 2001:46.

112 I april 2022 beslutade samarbetets medlemmar att upphäva Ryssland och Belarus rätt att representeras. Det innebär att samarbetet praktiskt består av 47 länder.

113 Se <https://europa.eu/europass/en/europass-tools/european-qualifications-framework> (Hämtad 2023-09-15).

förelser mellan olika nationella kvalifikationssystem och deras nivåer.¹¹⁴ Referensramen ska underlätta jämförbarheten av kvalifikationer på bland annat gymnasial nivå, eftergymnasial yrkes- och högskolenivå för arbete eller studier i andra europeiska länder. 39 länder i Europa har ställt sig bakom EQF, bland annat Sverige. Det svenska nationella kvalifikationsramverket, SeQF (Swedish Qualifications Framework), trädde i kraft 2016.¹¹⁵

Reglerade yrken och bedömning av utländsk utbildning

I Sverige är vissa yrken reglerade genom svensk lag. Det innebär att det finns särskilda krav, exempelvis på en viss examen, auktorisation eller legitimation, för att kunna praktisera yrket. Det handlar till exempel om pedagogiska yrken som förskollärare och lärare eller hälso- och sjukvårdsyrken som läkare och sjuksköterska.

Personer med utbildning inom yrken som kräver tillstånd för att utövas i Sverige kan ansöka om bedömning. För att utöva yrket krävs dock också till exempel legitimation. Den utfärdas av de behöriga myndigheterna, till exempel Skolverket för pedagogiska yrken eller Socialstyrelsen för hälso- och sjukvårdsyrken.

Validering är ett vidare begrepp än bedömning

Det är inte ovanligt att bedömning av formell utbildning förväxlas med validering. En bedömning innebär att ett redan bedömt och erkänt lärande sätts i relation till det nationella utbildningssystemet. Validering är ett vidare begrepp och innebär att kunskaper, färdigheter och lärande på ett strukturerat sätt utvärderas, dokumenteras och ges formellt värde, oavsett hur kunskaperna, färdigheterna eller lärandet förvärvats.¹¹⁶ Det kan exempelvis handla om yrkeskunskaper från tidigare arbetslivserfarenhet eller kunskaper som inhämtats via icke-formella utbildningssammanhang eller från odokumenterad formell utbildning.¹¹⁷

Som del av valideringsprocessen kartläggs individens tidigare lärande. Då kan bedömning av en eventuell utländsk utbildning utgöra en del i underlaget.

---

114 För detaljerad information om de åtta nivåerna och hur de relaterar till varandra, se UHR, <https://www.uhr.se/bedomning-av-utlandsk-utbildning/enic-naric-sverige/referensramar-for-svenska-kvalifikationer/> (Hämtad 2023-09-15).

115 För mer information om SeQF, se <https://www.myh.se/validering-och-seqf/seqf-sveriges-referensram-for-kvalifikationer> (Hämtad 2023-09-15).

116 Nationellt uppdrag för utvecklingen av validering – NUKUV-projektet 2019, SOU 2019:69.

117 SOU 2019:69.

Utbildning, utbyte, utveckling – för alla som vill vidare

UHR är en statlig myndighet med flera uppdrag inom utbildningsområdet. Myndigheten finns i Stockholm och i Visby.

UHR:s fem huvudsakliga ansvarsområden:

- Information inför högskolestudier, ansvar för högskoleprovet, ta fram regelverk och samordna antagningen till högskolan.
- Utveckla och förvalta IT-system och e-tjänster åt utbildningssektorn.
- Förmedla internationella utbyten och kompetensutveckling för hela utbildningskedjan.
- Bedöma utländska utbildningar.
- Främjande uppgifter och analyser av frågor inom UHR:s ansvarsområde.